

Løgtingsins umboðsmaður

Ársfrágreiðingin 2016

LØGTINGSINS
UMBOÐSMAÐUR

Ársfrágreiðingin 2016

Tórshavn, juni 2017

Løgtingsins umboðsmaður
Ársfrágreiðingin 2016
© 2017 Løgtingsins umboðsmaður
Umbróting, prent og innbinding: Føroyaprent

ISBN 978-99918-854-5-2

NORÐURLENDSKT UMHVØRVISMERKI
Svanamerktur prentlutur 541 705

Innihaldsvirlit

I.	Gongdin í 2016.	8
II.	Hagtöl	11
III.	Samandráttir – álit og frágreiðingar	24
IV.	Grein: Góður fyrisingarsíður.	35
V.	Grein: At betra um lógir og fyriskipanir	40
VI.	Grein: Viðgerð av avvístum klagum	45
VII.	Grein: Virksemi hjá umboðsmanninum á barnaøkinum	50
VIII.	Um embætið	56
IX.	Skjøl	59
	1. Løgtingslóg um Løgtingsins umboðsmann ...	59
	2. Vegleiðingin um Løgtingsins umboðsmann ..	63

Til Løgtingið

Vísandi til § 11, stk. 1 í løgtingslóg nr. 60 frá 10. mai 2000 um Løgtingsins umboðsmann lati eg av hondum hesa frágreiðing um virksemi mítt í 2016. Ársfrágreiðingin skal sambært nevndu grein verða almannakunngjørd áðrenn 1. juli 2017.

Frágreiðingin er býtt upp soleiðis:

- I. Gongdin í 2016
- II. Hagtøl
- III. Samandráttir – álit og frágreiðingar
- IV. Grein: Góður fyrisitingarsiður
- V. Grein: At betra um lógir og fyriskipanir
- VI. Grein: Viðgerð av avvístum klagum
- VII. Grein: Virksemi hjá umboðsmanninum á barnaøkinum
- VIII. Um embætið
- IX. Skjøl
 1. Løgtingslóg um Løgtingsins umboðsmann
 2. Vegleiðingin um Løgtingsins umboðsmann

Tórshavn, juni 2017

Sólja í Ólavsstovu

I. Gongdin í 2016

Í 2016 fekk umboðsmaðurin 80 klagur. Av hesum klagunum vórðu 69 endaliga avgreiddar innan 31. desember 2016. Harumframt vóru 14 klagur avgreiddar, sum vóru innkomnar (men ikki avgreiddar) frá undanfarnu árum. Umframt tær ítøkiligu klagur, sum umboðsmaðurin fekk í 2016 tók umboðsmaðurin 7 mál upp av egnum ávum. Av hesum slagi av málum vóru 3 endaliga avgreidd við árslok 2016. Harumframt vórðu 7 mál avgreidd frá undanfarnu árum.

Talið av klagum er ájavnt talinum av klagunum í 2015. Av klagunum, sum eru avgreiddar í 2016, vórðu 64 avvistar. Hetta tal kann tykjast høgt, men hetta merkir ikki, at umboðsmaðurin ikki hevur kannað hesi mál. Í nøkrum av teimum avvistu málunum hevur myndugleikin boðað frá, at kanningin hjá umboðsmanninum hevur viðført, at málið verður tikið upp til nýggja viðgerð. Í øðrum málum vísir kanningin, at umboðsmaðurin ikki metir seg kunna hjálpa klagaranum.

Í hesi ársfrágreiðing kunnu lesast stuttir samandrátur av teimum álitum, sum umboðsmaðurin er komin við í 2016. Í teimum málum, har umboðsmaðurin hevur biðið ein myndugleika kunna seg um, hvat fer at verða gjørt við eitt mál, ella kemur við tilmælum um, at eitt mál verður tikið upp til nýggja viðgerð, er ein stuttur samandrátur av, hvørji stig myndugleikin hevur tikið sum avleiðing av álitinum hjá umboðsmanninum. Álitini eru at finna í síni fullu longd á heimasíðu umboðsmansins www.lum.fo.

Ein av uppgávunum hjá umboðsmanninum er at vegleiða og upplýsa um virksemið hjá stovninum. Við at umboðsmaðurin og starvsfólk hansara skriva greinir um viðkomandi evnir og niðurstøður, er tað gjørligt hjá áhugaðum at fylgja við í tí, sum umboðsmaðurin fæst við, og hvussu ymisk mál og lögfrøðiligir spurningar verða viðgjördir.

Í hesi ársfrágreiðing kunnu lesast 4 greinir, sum umrøða ymisk evnir, sum kunnu hava almennan áhuga.

Stórirur partur av teimum klagum, sum umboðsmaðurin fær á hvørjum ári, vísir umboðsmaðurin frá sær. Soleiðis hevur verið, síðan stovnurin fór undir sítt virksemin. Hvør orsökkin er sæst ikki á verandi hagtølum. Í framtíðini fer umboðsmaðurin at flokka hagtølini øðrvísi. Verandi hagtøl vísa talið av klagum, sum umboðsmaðurin hevur víst frá sær, men tað sæst ikki, hvørja viðgerð hesar klagur hava fingið, ella um umboðsmaðurin á ein ella annan hátt hevur hjálpt klagarunum. Dømi um, hvussu henda broyting fer at verða, kann lesast í greinini: “*Viðgerð av avvístum klagum*”.

Tá umboðsmaðurin viðger eitt mál og metir, at nakað vantar í lóggávuni, ella at galdandi reglur eru ógreiðar, fær tann, sum varar av hesum øki, eina áheitan frá umboðsmanninum um at hyggja eftir hesum viðurskiftum. Dømi um hetta kann lesast í greinini: “*At betra um lógir og fyriskipanir*”

Góður fyrisitingarsiður er ikki ásettur í nakrari lóg, og er tí ikki bindandi fyri ein myndugleika á sama hátt sum ein lógaráseting, men er ein leiðregla fyri hvørji virðir, ein myndugleiki eigur at leggja dent á í sínum samskifti við ein borgara. Hvat eyðkennir henda sið kann lesast í greinini: “*Góður fyrisitingarsiður*”

Í 2014 fekk umboðsmaðurin víðkaðar heimildir á barnaøkinum. Henda broytingin hevur m.a. havt við sær, at umboðsmaðurin skal tryggja, og hava eftirlit við, at ST-Barnasáttmálin verður hildin, og í hesum sambandi tryggja rættindini hjá børnum. Hvussu arbeiðið hjá umboðsmanninum hevur verið á barnaøkinum kann lesast í greinini: “*Virksemin hjá umboðsmanninum á barnaøkinum*.”

----- oOo-----

Tann 21. - 23. mai luttók umboðsmaðurin saman við einum av sínum starvsfólkum á norðurlendskari ráðstevnu, “Nordisk Forening mod Børnemishandling og Omsorgssvigt (NFBO) í Stockholm. Høvuðsevni á fundinum var: “Gera vit mun, tá talan er um misbrúk av børnum”.

Tann 24. - 26. august luttók umboðsmaðurin saman við sínum lögfrøðiligu starvsfólkum á norðurlendskum umboðsmannafundi á Bornholm, har danski umboðsmaðurin var vertur. Á hesum fundum verður umrødd evni og spurningar, sum hava felags áhuga fyri allar stovnarnar. Hesir fundir verða hildnir annað hvørt ár, og londini skiftast um at vera vertur fyri fundinum. Næsti fundur verður í Finnlandi í 2018.

Tann 13. - 20. november luttók umboðsmaðurin saman við einum av sínum starvsfólkum á aðalfundi og ráðstevnu í altjóðafelagskapinum IOI, har Føroyar hevur sjálvstøðugan limaskap. Fundurin var hildin í Bangkok, og høvuðsevnini á fundinum vóru m.a. “Mannarættindi og virksemi hjá umboðsmansstovnum, og “Miðling av arbeiðinum hjá umboðsmansstovnum”

II. Hagtøl

Klagur innkomnar í 2016 býttar á myndugleikar

Í 2016 komu inn 80 klagur

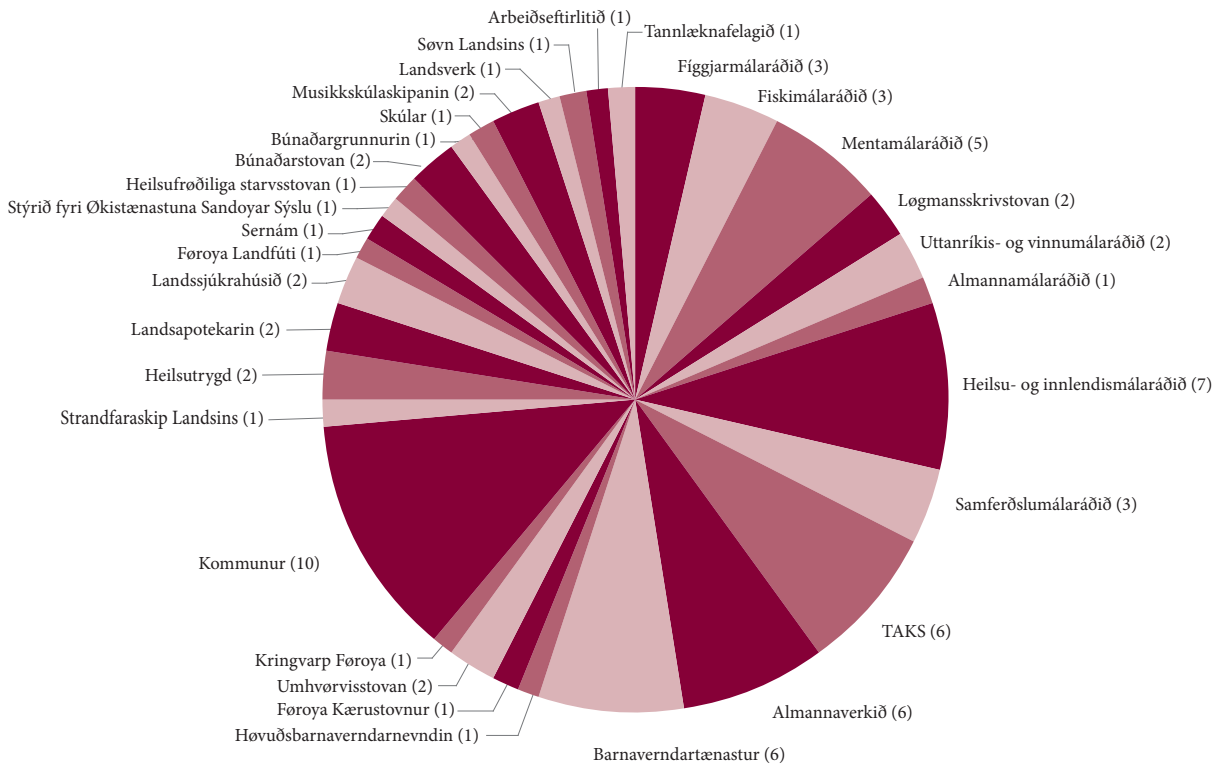
Hesar klagurnar vóru býttar soleiðis millum ymsu myndugleikarnar:

Talva 1

<i>Myndugleiki:</i>	<i>Klagur:</i>
Fíggjarmálaráðið	3
Fiskimálaráðið	3
Mentamálaráðið	5
Løgmannsskrivstovan	2
Uttanríkis- og vinnumálaráðið	2
Almannamálaráðið	1
Heilsu- og innlendismálaráðið	7
Samferðslumálaráðið	3
TAKS	6
Almannaverkið	6
Barnaverndartænastur	6
Høvuðsbarnaverndarnevndin	1
Føroya Kærustovnur	1
Umhvørvisstovan	2
Kringvarp Føroya	1
Kommunur	10
Strandfaraskip Landsins	1
Heilsutrygd	2
Landsapotekarin	2
Landsjúkrahúsið	2
Føroya Landfúti	1
Sernám	1
Stýrið fyri Økistænastuna Sandoyar Sýslu	1
Heilsufrøðiliga starvsstovan	1
Búnaðarstovan	2
Búnaðargrunnurin	1
Skúlar	1
Musikkskúlaskipanin	2

Landsverk	1
Søvn Landsins	1
Arbeiðseftirlitið	1
Tannlæknafe­lagið	1
Tilsamans	80

Klagur innkomnar í 2016 býttar á myndugleikar (talva 1)

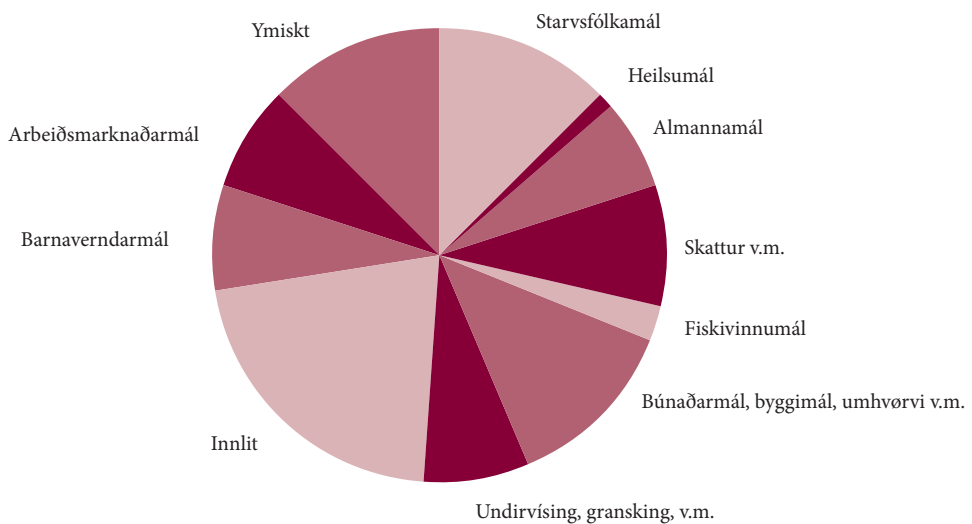

Innkomnar klagur í 2016 býttar á málsøki og klaguinnihald

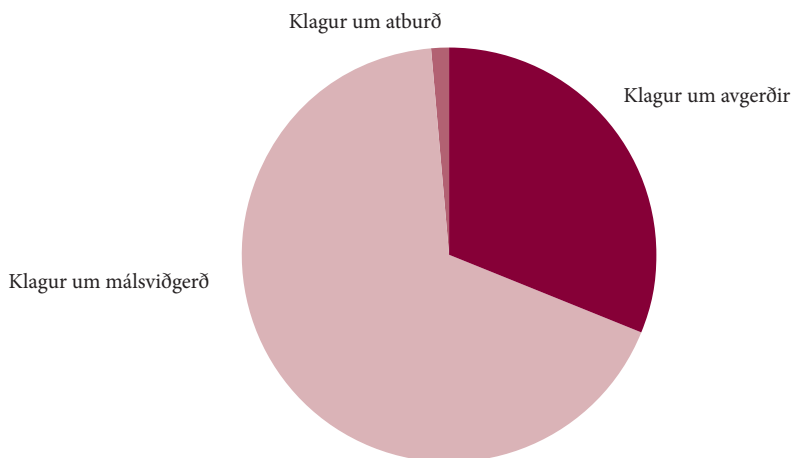
Talva 2

<i>Málsøki:</i>	<i>Tal av klagum</i>	<i>Klagur um avgerðir</i>	<i>Klagur um málsviðgerð</i>	<i>Klagur um atburð o.a.</i>
Starvsfólkamál	10	4	6	
Heilsuverkið	1		1	
Almannamál	5		5	
Skattur v.m.	7	4	3	
Fiskivinnumál	2		2	
Búnaðarmál, byggimál, umhvørvi v.m.	10	3	7	
Undirvísing, gransking, v.m.	6	1	5	
Innlit	17	10	7	
Barnaverndarmál	6	2	4	
Arbeiðsmarknaðarmál	6		6	
Ymiskt	10	1	8	1
Tilsamans	80	25	54	1

Klagur innkomnar í 2016 býttar á málsøki (talva 2)

Klagur innkomnar í 2016 býttar eftir klaguinnihaldi (talva 2)

Klagur endaliga avgreiddar í 2016

Av teimum 80 klagunum, sum komu inn í 2016 vóru 69 endaliga avgreiddar innan 31. desember 2016. Harumframt vóru avgreiddar 14 klagur frá undanfarnu árum.

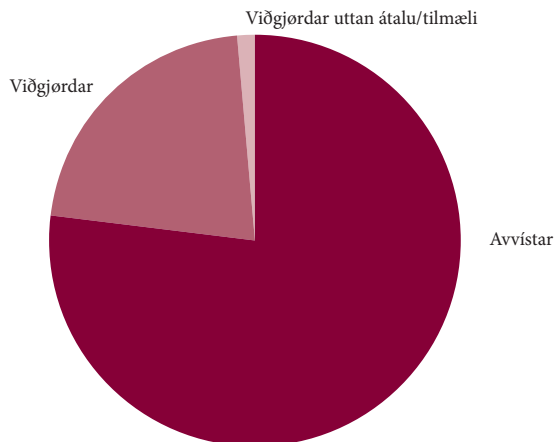
Úrslitið av viðgerðini var hetta (býtt upp eftir myndugleika):

Talva 3

<i>Myndugleiki:</i>	<i>Klagur</i>	<i>Avvístar</i>	<i>Viðgjørdar</i>	<i>Viðgjørdar uttan áttalu/ tilmæli</i>
Fíggjarmálaráðið	4	2	1	1
Fiskimálaráðið	6	5	1	
Mentamálaráðið	5	2	3	
Løgmannsskrivstovan	3	2	1	
Uttanríkis- og vinnumálaráðið	2	1	1	
Heilsu- og innlendismálaráðið	6	5	1	
Samferðslumálaráðið	3	3		
TAKS	5	5		
Almannaverkið	6	6		
Barnaverndartænastur	6	5	1	

Barnaverndarstovan	1		1	
Høvuðsbarnaverndarnevndin	1	1		
Føroya Kærustovnur	1	1		
Umhøvrisstovan	2	2		
Kringvarp Føroya	1	1		
Kommunur	9	6	3	
Strandfaraskip landsins	1	1		
Heilsutrygd	1	1		
Landsapotekarin	2	2		
Landsjúkrahúsið	1	1		
Føroya Landfúti	1	1		
Sernám	1	1		
Stýrið fyri Økistænastuna				
Sandoyar Sýslu	1		1	
Heilsufrøðiliga starvsstovan	1	1		
Búnaðarstovan	2	2		
Búnaðargrunnurin	1	1		
Skúlar	1		1	
Musikkskúlaskipanin	4	2	2	
Landsverk	1	1		
Søvn landsins	1	1		
Arbeiðseftirlitið	1	1		
Kærunevndin hjá				
Arbeiðsloysisskipanini	1		1	
Tannlæknafelegið	1	1		
Tilsamans	83	64	18	1

Klagur endaliga avgreiddar í 2016 (talva 3)

Klagur avvistar í 2016

Í 2016 voru 64 klagur avvistar av ymiskum orsökum, harav 4 klagur frá undanfarnu árum. Býtið teirra millum sæst niðanfyr:

Talva 4

<i>Avvísingarorsøk:</i>	<i>Klagur</i>
Innkomin ov seint	5
Kærumøguleiki ikki troyttur	11
Ikki grundarlag fyri víðari kanningum	42
Uttanfyr heimildarøki	3
Afturkallað	3
Tilsamans	64

Klagur avvistar í 2016 býttar eftir avvísingarorsøk (talva 4)

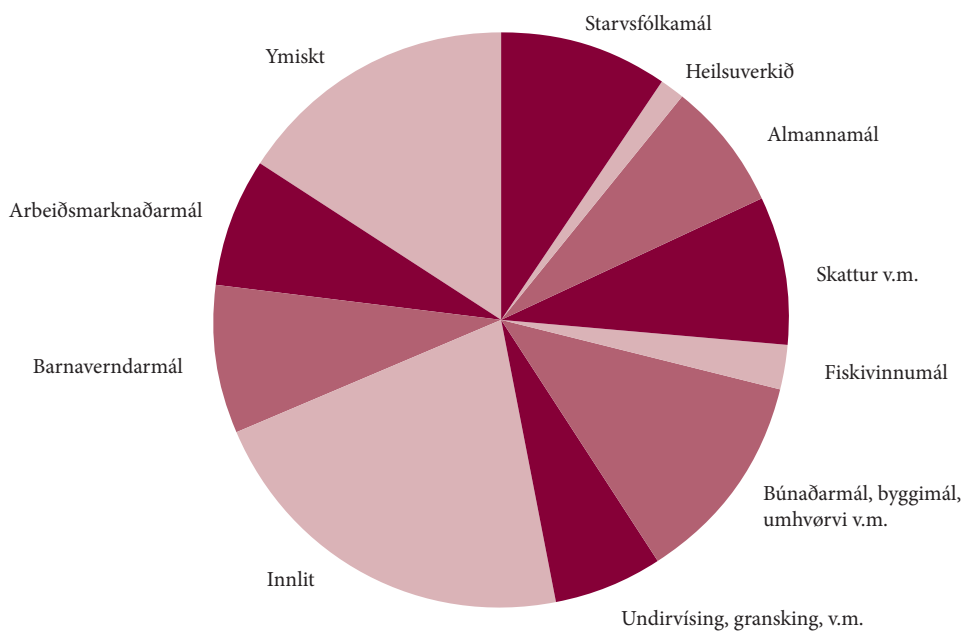
Viðgjörðar klagur í 2016 býttar á málsøki

Tey málini, sum vóru endaliga viðgjørd í 2016, kunnu bítast upp eftir málsøki á henda hátt:

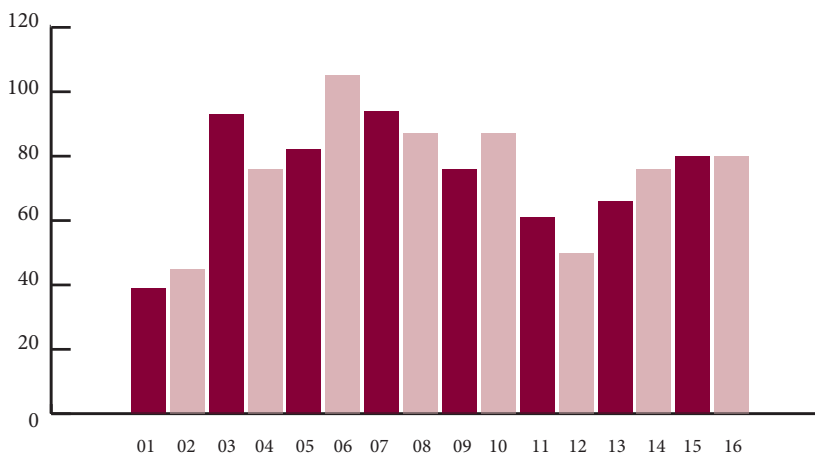
Talva 5

<i>Málsøki</i>	<i>Klagur</i>
Starvsfólkamál	8
Heilsuverkið	1
Almannamál	6
Skattur v.m.	7
Fiskivinnumál	2
Búnaðarmál, byggimál, umhvørvi v.m.	10
Undirvísing, gransking, v.m.	5
Innlit	18
Barnaverndarmál	7
Arbeiðsmarknaðarmál	6
Ymiskt	13
Tilsamans	83

Klagur viðgjørðar í 2016 bítar á málsøki (talva 5)

Innkomnar klagur 2001-2016

Mál tikin upp av egnum ávum – eftirlitsvitjanir og kanningar

Av teimum 7 málum, sum umboðsmaðurin sjálvur tók upp í 2016, vóru 3 endaliga avgreidd innan 31. desember 2016.

Harumframt vóru avgreidd 7 mál frá undanfarnu árum

Talva 6

Málini vóru býtt soleiðis millum ymisku myndugleikarnar:

Samferðslumálaráðið	1
Heilsu- og innlendismálaráðið	1
Stovnar fyri børn og ung	6
Føroya kærustovnur	1
Vørn	1
Í alt	10

Málsviðgerðartíðin hjá umboðsmanninum av viðgjørdum klagum

Í teimum 19 endaliga viðgjørdum klagunum í 2016, har álit varð skrivað, hevur miðalviðgerðartíðin verið hendan:
(Roknað er við 30 døgum pr. mánað)

Talva 7

Viðgerðartíð í miðal:

Aftan á partshoyring	3 mðr. 2 dagar
Samlað	8 mðr. 18 dagar

Málsviðgerðartíðin hjá umboðsmanninum av avvístum klagum

Í teimum 64 avvístu klagunum hevur miðalviðgerðartíðin verið hendan:
(Roknað er við 30 døgum pr. mánað)

Talva 8

Viðgerðartíð í miðal:

Aftan á partshoyring	11 dagar
Samlað	1 mðr. 9 dagar

Málsviðgerðartíðin hjá umboðsmanninum av bæði viðgjørdum og avvístum klagum

Fyri allar klagurnar, tvs. bæði avvístar og endaliga viðgjørdar klagur, hevur málsviðgerðartíðin í miðal verið hendan:
(Roknað er við 30 døgum pr. mánað)

Talva 9

Viðgerðartíð í miðal:

Aftan á partshoyring	29 dagar
Samlað	2 mðr. 27 dagar

Málsviðgerðartíðin hjá umboðsmanninum av málum tikin upp av egnum ávum

Í teimum 10 málum, sum vóru avgreidd í 2016, hevur miðalviðgerðartíðin verið hendan:

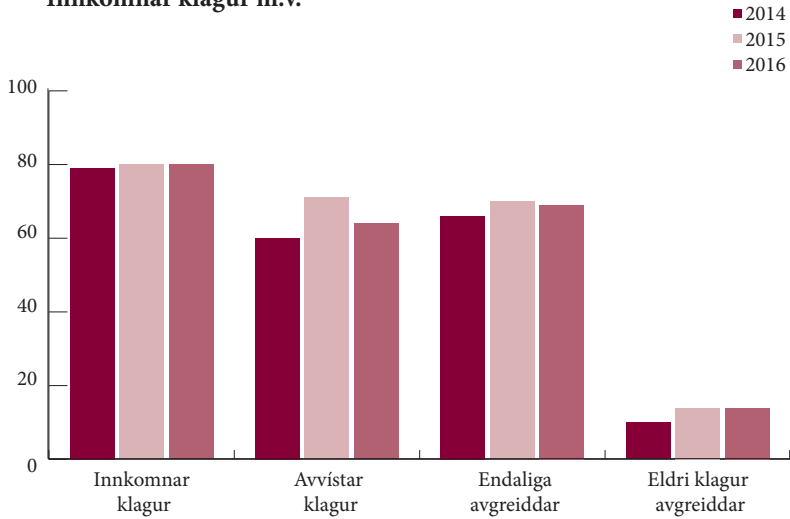
Talva 10

Viðgerðartíð í miðal:

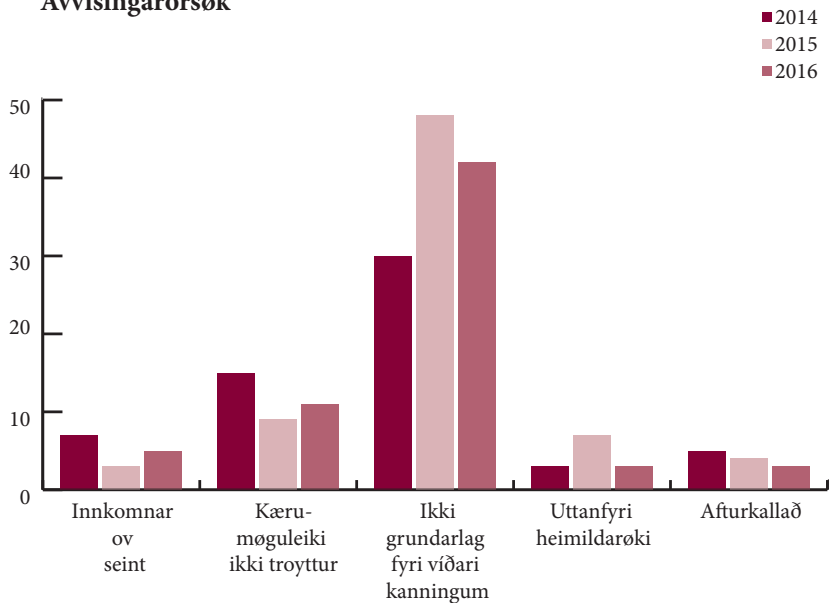
Aftan á partshoyring	2 mðr. 3 dagar
Samlað	8 mðr. 12 dagar

Sammetingar 2014, 2015 og 2016

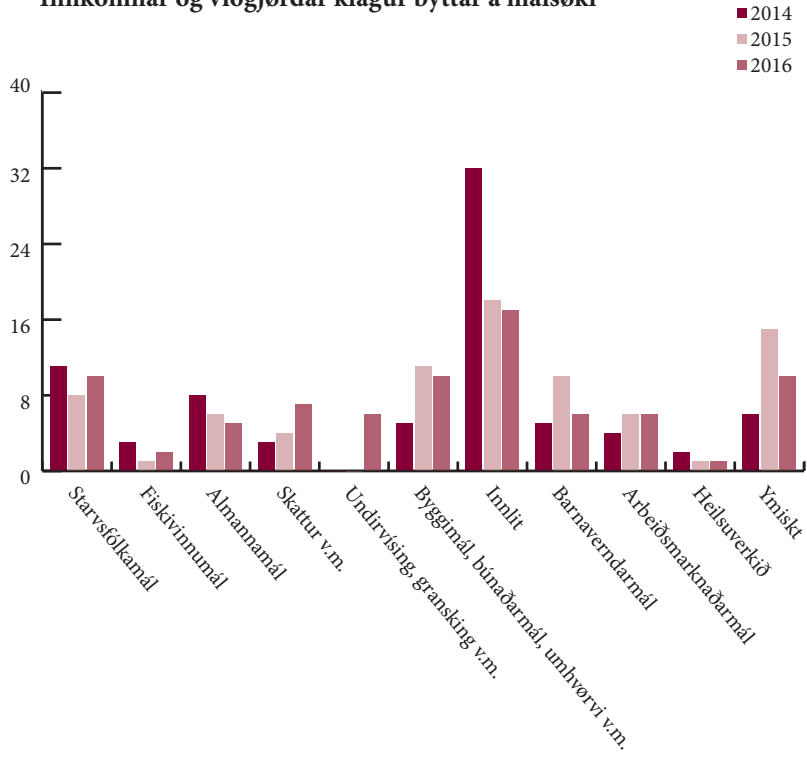
Innkomnar klagur m.v.

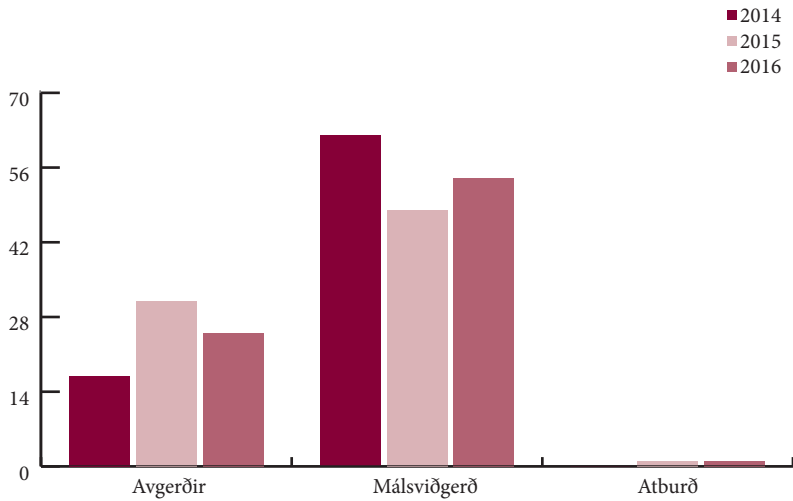
Avvísingarorsök

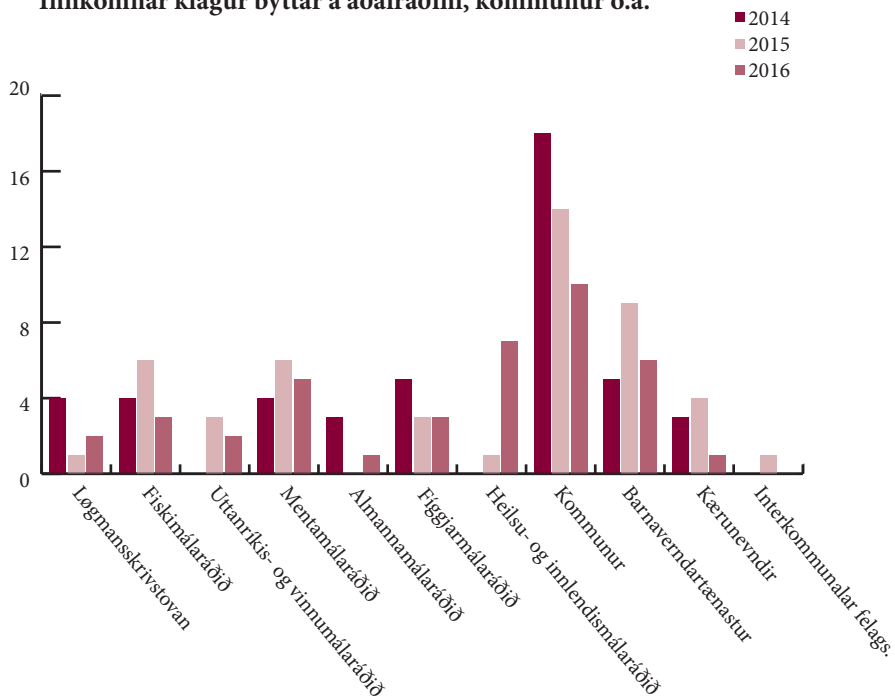
Innkomnar og viðgjörðar klagur býttar á málsóki

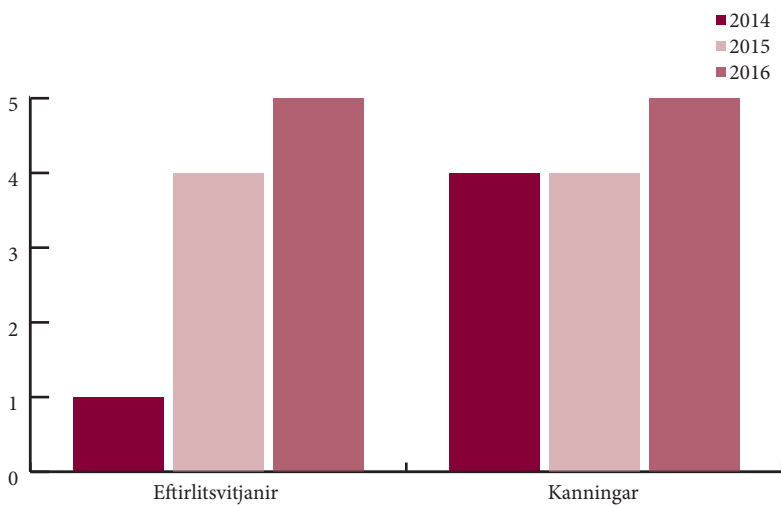
Klagur um avgerðir, málsviðgerð og atburð

Innkomnar klagur býttar á áðalráðini, kommunur o.a.

Mál tikin upp av egnum ávum - eftirlitsvitjanir og kanningar

III. Samandráttir – álit og frágreiðingar

Álit

Álit viðv. klagu um frádrátt av hjúna- felagaeftirløn í arbeiðs- loysisstuðli

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um frádrátt av hjúna-
felagaeftirløn í arbeiðsloysisstuðli. Umboðsmaðurin vísti á, at slíkur
frádráttur ikki var í samsvari við ásetingar í ALS-lógini og endamálið
við eini hjúna-
felagaeftirløn. Umboðsmaðurin mælti Kærunevndini
há Arbeiðsloysissskipanini til at taka málið upp aftur til viðgerðar.
Samstundis heitti umboðsmaðurin á Samferðslumálaráðið um at
nágreina § 16, stk. 2 í ALS-lógini, soleiðis at eingin ivi er um, at
ásetingin bara fevnir um egnar tæna-
stumannapensjónir og eftirlønir.
(LUM 15/00121)

*Kærunevndin há Arbeiðsloysissskipanini tók málið upp aftur til nýggja
viðgerð og gjørdi tann 15. februar 2016 av at vísa málið aftur til nýggja
viðgerð há Arbeiðsloysissskipanini.*

*Arbeiðsloysissskipanin boðaði við skrivi, dagfest 5. apríl 2016, um-
boðsmanninum frá, at Arbeiðsloysissskipanin hevði avgjørt at avgreiða
útgjaldið til klagaran av nýggjum.*

*Tann 16. august 2016 kunnaði Samferðslumálaráðið umboðsmannin
um, at málið um nágreining av § 16 í ALS-lógini fór at verða lögð fyri
Løgtingið í vetur. Tann 20. desember 2016 var broytingin í § 16, stk.
2 í ALS-lógini lýst í Kunngerðarblaði A.*

Álit viðv. klagu um vantandi frítøku fyri kringvarpsgjald

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu frá einum arbeiðsplássni
um vantandi frítøku fyri at rinda kringvarpsgjald. Arbeiðsplássnið hevði
hvørki sjónvarp ella útvarp, men internet, sum saman við teldu bert

varð brúkt til kassaskipan og gjaldskortterminalar. Mentamálaráðið hevði staðfest avgerðina hjá Kringvarpi Føroya um ikki at játta frítøku fyri at rinda kringvarpsgjald. Umboðsmaðurin vísti á, at arbeiðsplássíð hevði internetsamband og tól (teldu), sum, uttan at vera sjónvarp, kann móttaka sjónvarpssendingar, og at tólini ikki kunnu roknast sum hjálpartól, tí hesi ikki eru tengd at eini støðu, har brúkarin ber brek. Vísandi til hesar umstøður, varð umboðsmaðurin samdur í niðurstøðuni hjá Mentamálaráðnum um, at arbeiðsplássíð ikki lýkur treytirnar fyri at vera undantikin at gjalda kringvarpsgjald. (LUM 14/00003)

Álit viðv. klagu um, at Vinnumálaráðið partvíst sýtti fyri innliti í frágreiðing frá grannskoðara

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um, at Vinnumálaráðið bert gav Kringvarpinum partvíst innlit í eina frágreiðing um figgjarviðurskifti í A. Umboðsmaðurin var samdur við Vinnumálaráðnum í, at upplýsingarnar kundu undantakast frá almennum innliti við heimild í § 13, stk. 1, nr. 6 í innlitslógini. Hóast Vinnumálaráðið hevði mett, at allar upplýsingarnar kundu undantakast frá innliti, gav Vinnumálaráðið innlit í nakrar upplýsingar í frágreiðingini við teirri grundgeving, at hesar vóru almannakunngjördar frammanundan. Umboðsmaðurin gav Vinnumálaráðnum eina átalu fyri ikki at kunna skjálprógva, at upplýsingarnar vóru almannakunngjördar, áðrenn Kringvarpið fekk innlit í hesar. (LUM 15/00110)

Álit viðv. klagum um starvssetanir í Suðuroyar musikkskúla

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt tvær klagur um starvssetanir í Musikkskúlanum í Suðuroy. Kлагаð var um, at lærari og leiðari fyri Musikkskúlan vóru settir, uttan at størvini vóru lýst leys. Kлагаð varð eisini um setanartilgongdina, tá leiðarastarvið seinni varð lýst leyst. Umboðsmaðurin hevði onga viðmerking til, at leiðarin av Musikkskúlastarvini mitt í skúlaárinum hevði sett lærara í starv 10 tímar um vikuna fyri eitt styttri tíðarskeið uttan at lýsa starvið leyst beinanvegin. Umboðsmaðurin staðfesti, at bý- og bygdarráðini í Suðuroy onga lógarheimild høvdu til at lata heimildina at seta leiðaran til nevndina fyri musikkskúlan og bað tí bý- og bygdarráðini um at taka setanarmálið av leiðara upp til nýggja viðgerð. Umboðsmaðurin

heitti samstundis á landsstýriskvinnuna í kommunumálum um at hava eftirlit við, at avgerðin um setan av leiðara verður tikin á røttum stað. Harumframt mælti umboðsmaðurin Mentamálaráðnum til at dagføra regluverkið fyri musikkskúlar. (LUM 15/00094)

Løgmannsskrivstovan boðaði við skrivi, dagfest 13. apríl 2016, umboðsmanninum frá, at av tí at kommunala eftirlitið metti seg vera ógegnigt at fremja eftirlitið við, at avgerðin um setan verður tikin á røttum stað, varð eftirlitið flutt til Mentamálaráðið. Tann 4. november 2016 kunnaði Mentamálaráðið umboðsmannin um, at nýggj setan varð framd, og at málið varð avgreitt. Tann 19. januar 2017 sendi Mentamálaráðið kunning um, at ráðið hevði gjørt nýtt uppskot til lógtingslóg um musikkskúlaskipan, og at hetta er sent til hoyring hjá viðkomandi pørtum. Í mars 2017 legði landsstýriskvinnan í mentamálum fram uppskot til nýggja lóg um musikkskúlaskipan.

Álit viðv. klagu um at Fíggjarmálaráðið sendi Taks eina innlitsáheitan til viðgerðar

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um, at Fíggjarmálaráðið sendi eina áheitan um innlit í skriv frá Fíggjarligum Støðufesti víðari til Taks at viðgera, heldur enn sjálv at viðgera áheitanina. Grundgevingin hjá Fíggjarmálaráðnum fyri at senda Taks innlitsáheitanina til viðgerðar var, at umbidnu skjøluni vórðu mett at vera ein partur av máli, sum var til viðgerðar hjá Taks.

Umboðsmaðurin helt ikki iva vera um, hóast skrivið frá Fíggjarligum Støðufesti upprunaliga var sent Fíggjarmálaráðnum, at skrivið viðvíkti einum ítøkiligum skattamáli, sum Taks hevði viðgjørt, og sum var tikið uppafur til viðgerðar. Umboðsmaðurin var tí samdur við Fíggjarmálaráðið í, at Taks var rætti myndugleiki at viðgera innlitsáheitanina, jbr. § 15, stk. 1, 1. pkt. í innlitslógini. (LUM 16/00030)

Álit viðv. klagu um viðgerð av innlitsumbøn í eitt byggimál hjá Tórshavnar kommunu

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu frá Kringvarpi Føroya um viðgerðina hjá Tórshavnar kommunu av umsókn um innlit í málið um upphaldstrappuna í Vágsbotni. Umboðsmaðurin vísti

m.a. á, at viðgerðin hjá kommununi varð framd á slíkan hátt, at tað var ógjørligt hjá umsøkjaranum at síggja, at hann ikki hevði fingið innlit í øll skjølini í málinum.

Samanumtikið metti umboðsmaðurin, at viðgerðin var ikki nøktandi og bað tí Tórshavnar kommunu um at taka málið upp aftur til nýggja viðgerð. (LUM 15/00146)

Álit viðv. klagu um vantandi svar frá Eysturkommunu upp á umsókn um tjaldingarøki í sambandi við G-festivalinum 2013

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um, at Eysturkommuna ikki gav klagaranum endaligt svar upp á eina umsókn um tjaldingarøki í samband við G! Festivalin í 2013. Avgerðin hjá kommununi um at nokta klagaranum loyvi til tjaldingarøki varð klagað til Innlendismálaráðið, sum í juni 2013 heimvísti málið til nýggja viðgerð og støðutakan. Seinni varð Kommunudeildin kunnað um, at kommunan ikki gjørdi eftir boðunum um nýggja viðgerð.

Umboðsmaðurin metti handfaringin hjá Eysturkommunu av hesum máli vera brot á góðan fyrisitingarsið og gav kommununi eina átalu fyri viðgerðina av málinum. Eisini gav umboðsmaðurin Kommunudeildini eina átalu fyri at hava lokað málið uttan at tryggja sær, at málið var avgreitt. (LUM 14/00039)

Við skrivi, dagfest 21. desember 2016, spurdi umboðsmaðurin kommunala eftirlitið, hvat er hent í málinum, eftir at umboðsmaðurin hevði sent teimum álit um málið. Við skrivi dagfest 22. februar 2017 rykti umboðsmaðurin kommunala eftirlitið eftir svári.

Álit viðvíkjandi klagu um uppsøgn av skúlaleiðaranum í Hvalvíkar skúla

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um uppsøgn av skúlaleiðaranum í Hvalvíkar skúla. Mentamálaráðið segði skúlaleiðaran úr starvi við teirri grundgeving, at starvið skuldi niðurleggjast. Mentamálaráðið vísti í hesum sambandi á, at skúlabygnaðurin í Sunda kommunu skuldi broytast, og at Hvalvíkar skúli fór ikki at verða varðveittur sum sjálvstøðugur skúli.

Umboðsmaðurin vísti á, at á fólkaatkvøðuni 26. januar 2016 atkvøddi ein meiriluti fyri at varðveita skúlan, og hetta hevði við sær, at Hvalvíkar skúli framhaldandi er ein sjálvstøðugur skúli við egnari leiðslu og skúlástýri. Umboðsmaðurin helt tí grundgevingina fyri at siga skúlaleiðaran úr starvi vera skeiva og heitti á Mentamálaráðið um skjótast gjørligt at taka málið upp til nýggja viðgerð. (LUM 16/00017)

Í skrivi, dagfest 30. mai 2016, boðaði Mentamálaráðið umboðsmanninum frá, at ráðið tók niðurstøðuna hjá umboðsmanninum til eftirtektar. Ráðið hevði tó nakrar avklárandi spurningar til málið. Hesum svaraði umboðsmaðurin 17. juni 2016. Við skrivi, dagfest 5. juli 2016, kunnaði Mentamálaráðið umboðsmannin um, at sum fylgja av niðurstøðu umboðsmansins hevði ráðið avgjørt partvíst at ógilda góðkenda skúlabygnaðin í Sunda kommunu. 14. mars 2017 fekk umboðsmaðurin kunning um, at Sunda kommuna hevur stevnt Mentamálaráðið í málinum um skúlabygnaðin í kommununi.

Álit viðv. klagu um, at lögmaður ikki vildi gera samrøðu til sjónvarpssending

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um, at táverandi lögmaður sýtti fyri at gera samrøðu við ein navngivnan journalist í Kringvarpi Føroya til eina sjónvarpssending um fiskivinnu. Táverandi lögmaður sýtti fyri at gera samrøðu, tí hann hevði ikki álit á journalistinum. Umboðsmaðurin vísti á, at vantandi álit kann vera ein saklig orsök, um talan er um illoyalan journalistikk. Umboðsmaðurin helt tað tó ikki vera sakligt, um orsøkin var, at journalisturin var kritiskur í mun til rikna politikkin. Av tí, at grundgevingin hjá táverandi lögmanni ikki var nærri útgreinað og hesin ikki longur sat í embætinum, hevði umboðsmaðurin ikki móguleika at gera meira við ítøkiliga málið. (LUM 15/00003)

Álit viðvíkjandi klagu um manglandi rættartrygd hjá nýføddum barni

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um viðgerðina hjá eini barnaverndartænastu av einum máli, har ein kvinna, sum var við barn, hevði gjørt avtalu við eini hjún, sum búðu uttanlands, um, at tey skuldu fáa barn hennara við føðing og seinni ættleiða barnið.

Barnaverndartænastan metti ekki, at talan var um eitt barnaverndarmál og lokaði málið uttan at hava vissað sær, at barnið livdi undir góðum og skipaðum viðurskiftum á góðkendum staði, og at onkur var, sum lógliga kundi taka umsorganarligar avgerðir vegna barnið. Umboðsmaðurin gav barnaverndartænastuni eina álvarsliga átalú fyri handfaringina av málinum. Umboðsmaðurin metti tað vera eitt lýti í Barnaverndarlógini, at ongar ásetingar vóru um privata dognrøkt og heitti tí á landsstýriskvinnuna í almannamálum um at umhugsa broyting í lógini. (LUM 15/00067)

Tann 12. juli 2016 boðaði Almannamálaráðið umboðsmanninum frá, at tillagingar í Barnaverndarlógini fóru at verða lagdar fyri Løgtingið til stóðutakan, undir hesum ásetingar um privata dognrøkt. Í mars 2017 varð lógaruppskot hesum viðvíkjandi lagt fyri Løgtingið.

Álit viðv. klagu um setan av leiðara fyri Økistænastuna í Sandoyar sýslu

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um fyrisitingarligu viðgerðina hjá stýrinum fyri Økistænastuna í Sandoyar Sýslu um at seta leiðara fyri Økistænastuna. Hvørki setanartilgongdin ella frágreiðingin frá stýrinum vísti, hvørji atlit stýrið ítøkiliga hevði lagt dent á, tá starvið varð sett. Av hesi orsök hevði umboðsmaðurin ikki móguleika at viðgera, um stýrið hevði tikið viðkomandi og saklig atlit í sambandi við starvssetanina. Umboðsmaðurin helt tað vera sera atfinningarsamt, at klagararnir onga skrivliga grundgeving høvdu fingið hóast fleiri umbønir og avgerð hjá kommunala eftirlitinum um, at stýrið hevði skyldu til at senda klagarunum eina skrivliga grundgívná avgerð sambært § 22 í fyrisitingarlógini. Av tí at fleiri grundleggjandi feilir vóru gjørdir í málinum, heitti umboðsmaðurin á stýrið um at taka málið til nýggja viðgerð. Umboðsmaðurin helt, at talan var um álvarslig brek við viðgerðini hjá stýrinum, og álitid varð tí, samsvarandi § 10, stk. 1 í umboðsmanslógini, sent formansskapinum í Løgtinginum, lögmanni og landsstýriskvinnuni í Heilsu- og innlendismálum/kommunumálum.

Eftir at stýrið fyri Økistænastuna hevði viðgjørt niðurstøðuna hjá umboðsmanninum, metti umboðsmaðurin seg framvegis ikki hava

møguleika at viðgera, um stýrið hevði tikið viðkomandi og saklig atlit í sambandi við starvssetanina. Haraftrat metti umboðsmaðurin grundgevingarnar til klagararnar í tí eina førinum ikki vera nøktandi og í hinum førinum ósakliga.

Umboðsmaðurin mælti tí landsstýriskvinnuni í kommunumálum til at viðgera niðurstøðurnar hjá umboðsmanninum og lata seg frætta, hvørji stig niðurstøðurnar geva orsök til at taka í hesum máli. (LUM 16/00024)

Landsstýriskvinnan boðaði í november 2016 umboðsmanninum frá, at hon hevði ikki heimild til at taka nøkur stig yvir fyri stýrinum fyri Økistænastuna í Sandoyar Sýslu, og at hon fór at taka stig til at leggja uppskot fyri tingið um at fáa somu eftirlitsheimildir yvir fyri kommunalu samstørvunum innan heimatænastu, eldrarøkt v.m. sum yvir fyri einstøku kommununum sambært kommunustýrslógini.

Álit viðv. klagu um vantandi frítøku frá at rinda til føroyska eftirlønarskipan

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um vantandi frítøku frá at rinda eftirløn sambært eftirlønarlógini. Klagarin búði í Føroyum, men arbeiddi í Noregi fyri danskan arbeidsgevara. Umboðsmaðurin kom til ta niðurstøðu, at gjald til Folketrygd í Noregi gevur ikki frítøku frá at rinda til eftirløn eftir eftirlønarlógini. Umboðsmaðurin staðfesti, at kunngerðin, sum ásetir treytirnar um frítøku fyri løntakarar, sum arbeida uttanlands hjá útlenskum arbeidsgevara, fer út um sítt heimildarmark, tí hon setir strangari krøv enn eftirlønarlógin heimilar. Fíggjarmálaráðið varð tí biðið um at endurskoða kunngerðina um frítøku. Eisini heitti umboðsmaðurin á Taks um at taka málið hjá klagaranum til nýggja viðgerð fyri at gera eina ítøkiliga meting av, um ein PFA pensjón hjá klagaranum kann geva frítøku frá kravinum um at rinda eftirløn sambært eftirlønarlógini. (LUM 15/00119)

Við skrivi, dagfest 21. januar 2016, spurdi umboðsmaðurin Fíggjarmálaráðið, hvat er hent við málinum, síðan umboðsmaðurin sendi Fíggjarmálaráðnum álit í juli mánaði 2016. Við skrivi, dagfest 3. februar 2017, kunnaði Fíggjarmálaráðið umboðsmannin um, at ráðið hevði gjørt

uppskot til broyting í kunngerðini um frítøku, og at broytingin væntandi varð lýst seinni í mánaðinum. 28. mars 2017 vórðu broytingarnar í kunngerðini lýstar.

Álit viðv. klagu um vantandi frálæru í teknmáli

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um, at eingin frálæra í teknmáli er í fólkaskúlanum til tey børn, sum eru fødd deyv, men hava fingið cochlear implant (CI). Í samsvari við tilmæli frá heilsu-myndugleikunum skulu hesi børn viðfarast sum hoyrandi og fáa stuðul til venjingar í at nýta talað mál til samskifti.

Umboðsmaðurin vísti á, at ikki øll børn við CI fáa fulla hoyrn, og summi eru meira at meta sum deyv enn hoyrandi. Hesi børn hava rætt til eisini at fáa undirvísing í teknmáli sambært § 5 í Fólkaskúlalógini, kunngerð um undirvísing í og á teknmáli og Sáttmála sameindu tjóða um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek. Umboðsmaðurin heitti á Mentamálaráðið um at tryggja rættin hjá tunghoyrdum børnum at læra teknmál. (LUM 16/00029)

Álit viðv. klagu um vantandi innlit í upplýsingar um heilivágsnýtlu í alibrúkum

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um eina avgerð hjá Heilsu- og innlendismálaráðnum, sum staðfesti avgerðina hjá Apoteksverkinum um at sýta klagaranum innlit í upplýsingar um heilivágsviðgerð fyri laksalús vísandi til § 12, stk. 1, nr. 2 í innlitslógini um undantøku av upplýsingum.

Umboðsmaðurin metti ikki Heilsu- og innlendismálaráðið hava gjørt neyðugu sjálvstøðugu metingina sambært § 12 um ítøkiliga vandan fyri fíggarligum missi hjá einstøku fyrítøkuni við bert at endurgeva sjónarmiðini hjá fyrítøkunum og vísa til, at ráðið ikki kann seta til viks sjónarmiðini hjá alifyrítøkunum. Umboðsmaðurin heitti á Heilsu- og innlendismálaráðið um at taka málið upp aftur til viðgerðar og lata seg frætta aftur um úrslitið av viðgerðini. (LUM 16/00043)

Við skrivi, dagfest 20. januar 2017 boðaði Heilsu- og innlendismálaráðið umboðsmanninum frá, at ráðið var komið til ta niðurstøðu, at vandin

fyrri einum fíggarligum tapi, orsakað av at innlit verður givið í umbidnu upplýsingarnar, ikki var sannlíkt ella grundað á ein slíkan hátt, at innlit kundi sýtast við heimild í § 12, stk. 1, nr. 2.

Álit viðv. klagu um vantandi svar frá Tórshavnar kommunu í einum byggimáli

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um vantandi svar frá Tórshavnar kommunu. Hóast klagarin hevði sent kommununi tvær áminningar, fekk hann ikki svar, fyrr enn umboðsmaðurin eitt ár og fýra mánaðir seinni kom inn í málið. Umboðsmaðurin gav kommununi eina átaluni fyri handfaringina av málinum og heitti á kommununa um at tryggja, at mannagongdir í sambandi við málsviðgerð eru í lagi, soleiðis at mál ikki detta burtur ímillum. (LUM 16/00102)

Álit viðv. klagu um vantandi partsinnlit í eitt barnaverndarmál

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um vantandi partsinnlit í eitt barnaverndarmál. Umboðsmaðurin staðfesti, at klagarin ikki hevði fingið innlit í øll skjøluni í málinum ella grundgeving fyrri, hví innlit ikki varð givið í restina av skjølunum. Umboðsmaðurin gav barnaverndartænastuni eina átaluni fyri viðgerðina av málinum og bað hana um at viðgera innlitsumbønina av nýggjum. (LUM 16/00058)

Álit viðv. klagu um eitt mál um fiskidagar í bólki 4B

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um viðgerðina og niðurstøðuna hjá Fiskimálaráðnum í einum máli um fiskidagar í bólki 4B. Umboðsmaðurin hevði einki at viðmerkja til niðurstøðuna hjá Fiskimálaráðnum, men gav Fiskimálaráðnum eina átaluni fyri ikki at halda góðan fyrisingarskið, tí Fiskimálaráðið ikki svaraði fýra rykkjarum, ið vórðu sendir teimum um málið. (LUM 16/00074)

Frágreiðingar

Umboðsmaðurin hevur verið á eftirlitsvitjanum á fimm stovnum fyrri børn og ung við menningartarni ella fjølbreki

Umboðsmaðurin hevur verið á eftirlitsvitjanum á Fritíðartilboðnum

við Landavegin í Tórshavn, fjølbrekatoyminum Smæruni í Tórshavn, Skúlanum á Trøðni í Tórshavn, bú- og umlættingarstovninum Eirargarð 16 A í Tórshavn og umlættingarstovninum Reiðrið (nú Mýrusóljan) í Runavík.

Umboðsmaðurin valdi hesar stovnar, tí børnini á hesum stovnum teljast millum tey veikastu í samfelagnum og hava lítlan og ongan móguleika at siga frá sjálvi, um rættindi teirra ikki verða virð. Á vitjanunum fekk umboðsmaðurin høvi til at fylgja nøkrum av børnunum ígjøgnum allan gerandisdagin og sá tey tilboð, sum vórðu bjóðað teimum.

Samanumtikið er umboðsmaðurin væl nøgdur við eftirlitsvitjanirnar. Avvarðandi myndugleikar loystu beinanvegin ella vístu vilja at loysa teir trupulleikar, sum umboðsmaðurin vísti á.

Aftan á at hava verið á eftirlitsvitjan kom umboðsmaðurin við fleiri tilmælum um, hvussu viðurskiftini kundu gerast betri fyri hesi børn og ung.

Umboðsmaðurin mælti millum annað til,

- at myndugleikarnir gera eina heildarætlan fyri børn við fjølbreki, sum eru heilsuliga veik, soleiðis at sleppast kann undan, at tey verða flutt ov nógv runt,
- at skipað samskipti verður millum Skúlan á Trøðni, fjølbrekatoymið Smæruna og umlættingarstovnar hjá børnunum, soleiðis at samstarvað verður um m.a. stimbran av børnunum, og soleiðis at tryggjað verður, at samskiptishættirnar eru teir somu í bæði skúla, frítíðartilboði, umlættingarstovnum og heima,
- at avvarðandi at børnum við fjølbreki fáa betri skrivliga kunning um, hvørji rættindi børn við fjølbreki og familjur teirra hava, hvørji krøv kunnu setast til t.d. umlættingarstovnar, og hvørji tilboð teir einstøku stovnarir hava til børn, sum bera fjølbrek,

- at gjörðar verða langtíðarætlánir og heildarloysnir fyrir hvørt einstakt barn við fjölbreki saman við familjuni hjá barninum,
- at tilboðið um umlætting fyrir börn við fjölbreki verður víðkað, jú stórri og tyngri börnini verða,
- at strembað verður eftir at fáa samtykki frá foreldrunum, fyrir at fáa heilsuupplýsingar um börnini við fjölbreki frá heilsufakligum umhvörvi, við tí fyrir eyga at góðskutryggja røktina av börnunum.

At enda minti umboðsmaðurin Almannaverkið á altíð at hava líkheitsgrundregluna í huga, tá stuðul verður givin til tað einstaka barnið. (LUM 14/00094, 15/00102, 15/00010, 15/00030, 15/00033)

*Sólja í Ólavsstovu,
umboðsmaður*

IV. Góður fyrisitingarsiður

Hóast tað ikki í fyrisitingarrættinum eru ásettar almennar reglur um t.d. málsviðgerðartíð hjá myndugleikum, verður mett, at tað er góður fyrisitingarsiður, at almennir myndugleikar hava skipað arbeiðsgongdirnar soleiðis, at málsviðgerðartíðin kann stytast og ikki verður óneyðuga drúgv

Arbeiðið hjá umboðsmanninum byggir sum útgangsstøði á lógir og reglur. Áðrenn fyrisitingarlógin og lógin um alment innlit vórðu settar í gildi 1. januar 1994, bygdi virkseimið hjá almennu fyrisitingini í Føroyum á góðan fyrisitingarsið. Ongar skrivaðar reglur vóru fyri, hvussu samskiftið millum ein borgara og tað almenna skuldi fara fram, og ongar ásetingar vóru fyri, hvussu ein myndugleiki skuldi partshoyra ein umsøkjara ella grundgeva, áðrenn avgerð varð tikin í einum máli.

Góður fyrisitingarsiður er ikki ásettur í nakrari lóg og er tí ikki bindandi fyri ein myndugleika á sama hátt sum ein lógaráseting, men er ein leiðregla fyri, hvørji virðir ein myndugleiki eigur at leggja dent á í sínum samskifti við ein borgara.

Góður fyrisitingarsíður økir um álitid á tann almenna myndugleikan. Tað er sjálvsagt, at álitid á ein myndugleika minkar, um ein málsviðgeri tekur ímóti gávum frá einum parti í einum máli. At taka ímóti gávum kann sostatt ikki sigast at vera góður fyrisitingarsíður, men tað kann í aðrar mátar verða torført eintýðugt at siga, hvat góður fyrisitingarsíður er.

Umboðsmaðurin hevur í fleiri málum víst á viðurskifti, har hann metir, at ein myndugleiki hevur sett til viks góðan fyrisitingarsíð.

Hvat eyðkennir góðan fyrisitingarsíð kann best lýsast í ítøkiligum málum. Sum dømi um góðan fyrisitingarsíð kann nevast, at ein myndugleiki eigur at:

- svara einum borgara innan fyri rímiliga tíð
- svara einum borgara á slíkan hátt, at viðkomandi skilir avgerðina og
- handfara borgarar á ein sømiligan og virðiligan hátt.

Málsviðgerðartíð

Hóast tað ikki í fyrisitingarrættinum eru ásettar almennar reglur um málsviðgerðartíð hjá myndugleikum, verður mett, at tað er góður fyrisitingarsíður, at almennir myndugleikar hava skipað arbeiðsgongdirnar soleiðis, at málsviðgerðartíðin kann stytast og ikki verður óneyðuga drúgv.

Spurningurin, nær málsviðgerðartíðin fer út um mark, kann tí ikki svarast alment. Tá ein meting skal gerast um málsviðgerðartíðina hjá einum myndugleika, eru fleiri atlit at taka. Hesi atlit kunnu eitt nú vera, hvussu fjøltáttað málið er, vavið á kanningum, sum myndugleikin skal gera, herundir um talan er um drúgva málslýsing hjá ymiskum pørtum ella myndugleikum, rúgvismikið skjalatílfar, tann vanliga nýtta viðgerðartíðin og onnur viðurskifti, sum kunnu gera seg galdandi.

Um viðgerðartíðin dregur út, eigur myndugleikin, sambært góðum fyrisitingarsíði, av sínum eintingum, og hóast partarnir ikki hava vent sær til myndugleikan, at kunna partarnar í málinum um, at

málsviðgerðin fer at taka longri tíð enn vanligt, og hvør orsøkin er til hetta. Tað er somuleiðis brot á góðan fyrisitingarsið, um myndugleikin ikki svarar eini áminning frá einum borgara.

Umboðsmaðurin hevur í fleiri førum átalað drúgvva viðgerðartíð hjá einum myndugleika. Umboðsmaðurin hevur serliga gjørt vart við hetta á tí sosiala økinum, har ein drúgv málsviðgerð kann vera sera tyngjandi fyri ein borgara. Umboðsmaðurin hevur í hesum sambandi víst á, at serliga tá talan er um børn og ung, hevur tað stóran týðning, at viðgerðartíðin verður so stutt sum gjørligt. Vísast kann í hesum sambandi til LUM 20100025.

Munnligar avgerðir

Tað er ikki eitt alment fyrisitingarrættarligt krav, at myndugleikar skulu fráboða avgerðir skrivliga. Tað er heldur onki lógarkrav um, at ein avgerð, sum til fulnar gongur einum parti á mæti, skal vera skrivlig ella grundgevast. Hóast hetta verða flestu fyrisitingarligu avgerðirnar fráboðaðar skrivliga. Sambært góðum fyrisitingarsiði kann borgari, sum skrivliga vendir sær til fyrisitingina, krevja at fáa eitt skrivligt svar frá myndugleikanum. Tað er eisini góður fyrisitingarsiður, at ein borgari, hóast ein avgerð til fulnar gongur honum á mæti, fær eina skrivliga vátan um eina munnliga fráboðaða avgerð. Biður ein borgari um skrivliga vátan fyri eini avgerð, sum munnliga er fráboðað, hevur myndugleikin sambært góðum fyrisitingarsiði skyldu at gera hetta.

Í máli um inntøkumiss kom umboðsmaðurin til ta niðurstøðu, at Almannaverkið eftir áheitan frá borgaranum hevði skyldu at útgreina avgerðirnar fyri klagaranum, hóast hann hevði fingið tað, sum hann hevði søkt um. Umsøkjarin kundi ikki beinleiðis í útgoldnu upphæddini síggja, um tað, hann hevði fingið, eisini var tað, sum hann hevði rætt til. (LUM 201300092)

Í einum øðrum máli metti umboðsmaðurin, at ein munnlig avgerð hjá Landssjúkrahúsinum um at nokta umsókn um fylgjara í sambandi við sjúkraviðgerð uttanlands átti at verið givin skrivliga. Hóast klagarin hevði biðið um hetta, hevði hann onga grundgeving fingið fyri avgerðini. Umboðsmaðurin helt, at Landssjúkrahúsið, sambært góð-

um fyrisitingarsíði, átti at havt givið umsøkjara skrivliga grundaða avgerð, tá umsóknin ikki varð gingin á møti. Umboðsmaðurin heitti á Landssjúkrahúsið um at broyta síðvenju og geva sjúklingum, sum fáa noktað umsókn um fylgjara, skrivliga grundgeving fyri avgerðini. (LUM 14/00007)

Innihaldið í skrivi

Hóast ongi formlig krøv eru til skriv, sum ein myndugleiki sendir til ein borgara, so eru tó nakrar grundleggjandi upplýsingar, sum av eyðsýndum orsøkum skulu vera í einum skrivi. Tær eru m.a., at móttakarinn skal kunna síggja, hvørjum myndugleika brævið er frá, og hvør hevur skrivað brævið, og afturat hesum skal málburðurin vera greiður, og móttakarinn skal lættliga kunna lesa, hvat málið snýr seg um.

Tað er ikki í samljóð við góðan fyrisitingarsíð, at tað ikki sæst, hvør hevur undirskrivað eina avgerð. Í einum máli um barnapening helt umboðsmaðurin ikki, at tað sambært góðum fyrisitingarsíði var nøktandi at senda eitt uppkav til ein borgara uttan at nevna, hvat barn, peningurin var fyri, hvat kravið snúði seg um, t.v.s at talan var um eina eftirstøðu, ella hvat tíðarskeið eftirstøðan var fyri. Brævið var ikki undirskrivað, og hvørki adressa ella telefonnummar hjá stovninum vóru tilskilað - hetta hóast móttakarinn skuldi undirskriva skrivið, sum í veruleikanum mátti metast at vera ein gjaldsavtala. Umboðsmaðurin mælti myndugleikanum til, at brøv frá stovninum verða undirskrivað, so móttakarinn sær, hvør hevur skrivað brævið, og at upplýsa, hvussu borgarin kann seta seg í samband við myndugleikan. (LUM 200600001)

Í einum øðrum máli metti umboðsmaðurin tað ikki vera nøktandi at skriva til ein borgara á slíkan hátt, at tað ikki týðiligari sást á brævinum, hvat kravið snúði seg um. (LUM 200900065)

Hugburðurin

Um ein borgari skal hava álit á einum myndugleika, er tað neyðugt, at myndugleikin samskiftir og handfer borgaran á ein sømiligan og virðiligan hátt. Sum dømi um hetta skal vísast til eftirlitskanning av endurbúgvingsmálum hjá Almannastovuni. Umboðsmaðurin vísti

til nkur ml, har hann helt, at hugbururinn í avgerarskrivinum var óhviskur og ómotiverandi. Umbosmaurinn ba Almnastovuna umhugsa slkar útsagnir í avgerarskrivum til viskiftaflk sín, tí slkar útsagnir kunnu fáa viskiftaflk, sum eru í einari veikari stu, at missa mti. Slkur hugburur er ekki sambriligur við gan fyrisingars. Í hoyringarskrivi sínum harmaist Almnastovan um mlburin og var sam við vimerkingunum hj umbosmanninum um, at jttanarskrivini áttu at veri meira jalig og motiverandi. Í sama vifangi heitti Almnastovan á starvsflki um at nta hviskan mlbur í samskifti við viskiftaflkini. (LUM 200700061)

Gurið Joensen, ráðgevi

V. At betra um lógir og fyriskipanir

„§ 12. Rakar umboðsmaðurin við lýti í galdandi lógum, fyriskipanum ella umsitingarligum avgerðum, skal umboðsmaðurin boða Løgtingi og viðkomandi landsstýrismanni frá hesum. Er talan um viðurskifti, ið viðvíkja kommunalari ella interkommunalari umsiting, skal umboðsmaðurin eisini boða viðkomandi kommunustýri frá.“

Tá umboðsmaðurin er liðugur við sínar kanningar í einum klagumáli, ger hann niðurstøðu og boðar klagara og viðkomandi myndugleika frá niðurstøðuni. Metir umboðsmaðurin, at álvarsligt mistak ella vansketni er framt av umsitingini, skal hann sambært § 10 í umboðsmanslógini boða formansskapi Løgtingsins, løgmanni og viðkomandi landsstýrismanni og/ella kommunustýri frá hesum.

Um umboðsmaðurin í samband við klagumál, kanningar ella mál, sum eru tikin upp av egnum ávum, metir, at manglar ella ógreiðleikar eru í galdandi lógum ella fyriskipanum ella í umsitingini av hesum

lógum, skal umboðsmaðurin sambært grein 12 í umboðsmanslógini boða viðkomandi landsstýrismanni og Løgtinginum frá hesum, og viðkomandi kommunustýri, um talan er um kommunal ella interkommunal viðurskipti.

Endamálið við hesi eftirlitsuppgávu hjá umboðsmanninum er, at umboðsmaðurin skal kunna vísa á viðurskipti í lógum ella fyriskipanum, sum út frá einum rættartrygdarsjónarmiði eru ivasom. Umboðsmaðurin kann vísa á lógartekniskar og umsitingarligar manglar so sum tekstur, sum er ógreiður, og ásetingar, sum eru í mótsøgn ella í ósamsvari við aðrar ásetingar. Umboðsmaðurin kann somuleiðis vísa á, at tørvur er á at betra um ella gera málsviðgerðina og mannagongdirnar einfaldari á einum lógarøki. Í hesi eftirlitsuppgávu liggur tó ikki, at umboðsmaðurin skal gera politiskt merktar metingar av viðtiknum lógum og fyriskipanum.

Niðanfyrri eru nøkur dømi um, nær umboðsmaðurin hevur mett, at talan var um ógreiðu ella um lýti í eini lóg ella fyriskipan, og at avvarðandi landsstýrismaður hevur framt tær ábøtur, sum mælt varð til.

Eftirlønarlógin og kunngerðin um undantak frá eftirlønarlógini (LUM 15/00119)

Klagan snúði seg um ein borgara, sum búði í Føroyum, men arbeiddi í Noregi fyrri danskan arbeidsgevara. Í samband við starvið hevði hann eftirlønarávtalu í PFA og rindaði eisini lógarásett gjald til Folketrygd í Noregi. Taks vildi ikki játta honum frítøku fyrri at rinda eftirløn sambært Eftirlønarlógini, og Fíggjarmálaráðið staðfesti avgerðina hjá Taks. Í mun til PFA-eftirlønarávtaluna vísti umboðsmaðurin til avgerð frá Skatta- og avgjaldskærunevndini (16/00017), sum staðfesti, at kunngerðin, sum ásetir treytirnar um frítøku fyrri løntakarar, sum arbeida uttanlands hjá útlendskum arbeidsgevara, fer út um sítt heimildarmark, tí hon setir strangari krøv enn Eftirlønarlógin heimilar. Fíggjarmálaráðið varð tí biðið um at endurskoða kunngerðina. Eisini heitti umboðsmaðurin á Taks um at taka málið hjá klagaranum til nýggja viðgerð.

Í februar 2017 kunnaði Fíggjarmálaráðið umboðsmannin um, at Ráðið hevði gjørt uppskot til broyting í omanfyri nevndu kunngerð, so átalaðu viðurskiftini verða broytt. Tann 28. mars 2017 vórðu broytingarnar í kunngerðini lýstar.

Barnaverndarlógin (LUM 15/00067)

Málið snúði seg um viðgerðina hjá eini barnaverndartænastu av einum máli, har kvinna, sum var við barn, hevði gjørt avtalu við eini hjún, sum búðu uttanlands, um, at tey skuldu fáa barn hennara við føðing og seinni ættleiða barnið. Barnaverndartænastan metti, at talan var ikki um eitt barnaverndarmál og lokaði málið uttan at hava vissað sær, at barnið livdi undir góðum og skipaðum viðurskiftum á góðkendum staði, og at onkur var, sum lógliga kundi taka umorganarligar avgerðir vegna barnið. Umboðsmaðurin metti, at tað var eitt lýti í Barnaverndarlógini, at ongar ásetingar vóru um privata døgnrøkt og kunnaði Løgtingið og heitti á landsstýriskvinnuna í almannamálum um at umhugsa broyting í lógini.

Landsstýriskvinnan tók tilmælið frá umboðsmanninum til sín og legði í mars 2017 fram lógaruppskot til at bøta um hesi viðurskifti.

Musikkskúlalógin (LUM 15/00094)

Í samband við klagumál um starvssetanir í einum musikkskúla vísti umboðsmaðurin á, at Musikkskúlalógin ikki var dagførd samsvarandi teimum broytingunum, ið eru í mun til umsitingina av økinum, og at ásetingar, sum eftir nútíðar lóggávumannagongdum høvdu verðið framdar við kunngerð, eru ásettar í rundskrivi. Umboðsmaðurin gjørði eisini vart við, at Landsgrannskoðanin í fleiri ár hevði víst á, at tørvur var á at fáa lógarverkið um musikkskúlar dagført. Umboðsmaðurin mælti tí Mentamálaráðnum til at dagføra regluverkið fyri musikkskúlar.

Landsstýriskvinnan í mentamálum legði í mars 2017 fram uppskot til nýggja lóg um musikkskúlastkipan.

ALS-lógin (LUM 15/00121)

Klagan snúði seg um eina avgerð frá Kærunevndini hjá ALS, har kærunevndin hevði staðfest, at hjúnafelagaeftirløn hjá klagaranum,

skuldi dragast frá í arbeiðsloysistuðlinum hjá klagaranum sbr. § 16 stk. 2 í ALS-lógini. Umboðsmaðurin vísti á, at slíkur frádráttur ikki var í samsvari við ásetingar í ALS-lógini og endamálið við eini hjúnafelagaeftirløn. Umboðsmaðurin mælti Kærunevndini til at taka málið upp aftur til viðgerðar og heitti á Samferðslumálaráðið um at nágreina § 16, stk. 2 í ALS-lógini.

Klagarin fekk eftir hetta nýggja avgerð frá ALS.

Við løgtingslóg nr. 129 frá 20. desember 2016 varð § 16 stk. 2 í ALS-lógini broytt, soleiðis at tað nú er gjørt greitt, at tað bert eru egnar tænastráttaravgerðir og aðrar líknandi eftirlønir, sum skulu dragast frá í arbeiðsloysistuðlinum, og ikki eftirløn frá hjúnafelaga.

ALS-lógin (LUM 20060079)

Málið snúði seg um, at ALS hevði steðgað útgjald av arbeiðsloysistuðli hjá einum borgara, tí ALS metti, at borgarin ikki var tøkur á arbeiðsmarknaðinum. Kærunevndin hjá ALS hevði staðfest avgerðina. Umboðsmaðurin metti, at avgerðin var skeiv og mælti tí nevndini til at taka kærana upp til nýggja viðgerð.

Kærunevndin metti, at tað var ikki grundarlag fyri at taka kæramálið upp til nýggja viðgerð. Eftir hetta viðmælti umboðsmaðurin klagaranum fría rættarforslu. Dómur varð sagdur 16. november 2006. Rætturin kom til, at avgerðin um, at borgarin ikki var tøkur á arbeiðsmarknaðinum, varð ógildig vegna týðandi manglar, og at tað tí ikki var rætt at steðga útgjaldinum av arbeiðsloysistuðlinum.

Umboðsmaðurin metti eisini, at ALS-stýrið hevði ikki heimild til at áseta nærri reglur í kunngerð viðvíkjandi treytunum í § 14, stk. 1 í ALS-lógini, sum snýr seg um at vera tøkur á arbeiðsmarknaðinum. Harumframt metti hann tað vera ein álvarsligan vanda fyri rættartrygdina hjá borgaranum at áseta rættarreglur um kanska víðfevnd inntriv í støðuna hjá teimum, uttan at hesar reglur verða kunngjörðar í almenna kunngerðarblaðnum. Umboðsmaðurin sendi fráboðan til Vinnumálaráðið um málið og vísti til líknandi mál, har hann í februar 2006 kunnaði Løgtingið og mælti landsstýrismanninum til

at umhugsu at broyta mannagongdina hjá ALS soleiðis, at í øllum førum kunngerðir av stórum týdningi fyri borgararnar, verða lýstar í kunngerðarblaðnum, og til at fáa samsvar ímillum kunngerð um útgjald v.m. av arbeiðsloysisstuðli og ALS-lógina.

Eftir at Vinnumálaráðið, ALS og Stýrið fyri ALS høvdu samskipt í drúgva tíð um hesi viðurskipti vóru broytingar gjørdar í ALS-lógini í mai 2009. Heimild varð sett í ALS-lógina til áseting av nærri reglum um, nær ein persónur er arbeiðsleysur, tøkur, arbeiðsførur o.l. Samstundis fekk landsstýrismaðurin kunngerðarheimildirnar, sum eru í ALS-lógini, men treytað av, at Stýrið fyri ALS tekur undir við ásetingunum. Hetta loysti eisini trupulleikan í mun til, hvussu kunngerðir frá ALS verða lýstar. Tá landsstýrismaðurin hevur heimildina, verða kunngerðirnar lýstar í Kunngerðarblaðnum.

Kringvarpslógini (LUM 200100022 og 200200017)

Í tveimum málum, sum snúðu seg um klagu móttvegis Útvarpi Føroya og Sjónvarpi Føroya, vísti umboðsmaðurin á, at sambært § 6, stk. 2 og § 18, stk. 2, í kringvarpslógini kunnu avgerðir, sum ávikavist ÚF og SVF taka um góðan fjølmiðlasið, kærast til Fjølmiðlanevndina sambært fjølmiðlaábyrgdarlógini, men at enn var eingin fjølmiðlaábyrgdarlóg sett í gildi fyri Føroyar. Umboðsmaðurin metti tað vera sera óheppið, at tað ikki var nakar sakkønur kærustovnur, sum kundi viðgera kærur frá persónum, sum eru ónøgdir við t.d. tíðindaflutningin hjá almennu fjølmiðlunum. Umboðsmaðurin mælti Løgtinginum, løgmanni og avvarðandi landsstýrismanni til at fáa skil á hesum viðurskiptum, soleiðis at persónar, sum halda seg vera órættvíst viðfarnar í fjølmiðlunum, ella sum í aðrar mátar eru ónøgdir við ÚF og SVF, fáa móguleika fyri at fáa viðgjørt kærur á tryggn hátt, og soleiðis at samsvar verður millum lóggávuna og veruleikan.

Landsstýrismaðurin boðaði í august 2002 frá, at tað í langa tíð hevði verið arbeiðt við lóggávu um fjølmiðlaábyrgd, og at væntandi fingust viðurskiptini í rættlag í samband við, at fjølmiðlaábyrgd varð yvirtikið sum føroyskt málsøki. Í samband við yvirtøkuna varð Fjølmiðlaábyrgdarlógini sett í gildi 1. juli 2006.

Jóhanna Arge, ráðgevi

VI. Viðgerð av avvístum klagum

„Myndin av hesum málum í hagtølunum kann tó vera heldur misvísandi, tí hóast umboðsmaðurin avvísir mál av formligum orsökum ella ikki metir grundarlag vera fyri at gera meira við eina klagu, er hetta ikki altíð tað sama sum, at umboðsmaðurin ikki onkursvegna fær hjálpt klagaranum við málinum.“

Umboðsmaðurin hevur, síðani hann byrjaði sítt virksemi, á hvørjum ári avvíst eini 75% av klagunum, og soleiðis var eisini í 2016.

Orsökirnar til, at umboðsmaðurin ikki viðger eina klagu kunnu vera av formligum slag, so sum at klagan kemur ov seint, ella at ovasti myndugleiki á økinum ikki hevur tikið endaliga avgerð í málinum.¹ Flestu klagurnar eru tó avvístar ella ikki viðgjørðar, tí umboðsmaðurin ikki metir seg hava nakað grundarlag fyri at gera nakað við klaguna.

¹ Sí grein í ársfrágreiðingini 2013, bls. 41ff: „Grundgevingar fyri at avvísa klagur“.

Myndin av hesum málum í hagtølunum kann tó vera heldur misvísandi, tí hóast umboðsmaðurin avvísir mál av formligum orsökum ella ikki metir grundarlag vera fyri at gera meira við eina klagu, er hetta ikki altíð tað sama sum, at umboðsmaðurin ikki onkursvegna fær hjálpt klagaranum við málinum.

Handan grundgevingina um, at grundarlag ikki er fyri at gera meira við eina klagu, er nevniliga í fleiri førum talan um, at klagan í sjálvum sær er orsök til, at málið verður loyst uttan eina umboðsmansviðgerð, ella at tað í minsta lagi kemur gongd á málið.

Eingin viðgerð, men átti almannaveiting fyri fleiri mánaðir til góða

Eitt dømi um eina klagu, sum er skrásett sum avvíst, var frá eini kvinnu, sum greiddi frá, at hon fyri tveimum árum síðani, eftir at hava verið sjúkraskrivað við útgjaldi úr dagpeningaskipanini, hevði søkt Almannaverkið um fyritiðarpensjón, men at hon einki hevði frætt aftur. Kvinnan átti fleiri heimabúgvandi børn og hevði fleiri fastar útreiðslur, men hon hevði onga inntøku av nøkrum slag.

Umboðsmaðurin skrivaði til Almannaverkið og spurdi, hvussu leið við viðgerðini av umsóknini um fyritiðarpensjón. Tað vísti seg, at Almannaverkið meira enn eitt hált ár frammanundan hevði sýtt kvinnuni fyritiðarpensjón, tí arbeiðsførleikin var ikki varandi niðursettur við í minsta lagi eini helvt. Samstundis sum fyritiðarpensjónin varð sýtt, hevði Almannaverkið sett endurvenjing í verk við tí endamáli at finna út av, um kvinnan kundi fara í arbeiðsroynd.

Endurvenjing er ein fyriskipan eftir lóg um arbeiðsfremjandi tiltøk, og kvinnan hevði tískil rætt til at fáa veiting eftir hesari lóg, meðan fyriskipanin stóð við og til endalig niðurstøða varð gjørd. Av einhvørjari orsök hevði hon ikki móttikið hesa veiting. Hóast klagan vísti seg at vera grundarleys, tí Almannaverkið hevði tikið støðu til umsóknina um fyritiðarpensjón, vísti klagan, at kvinnan í fimm mánaðir av órøttum ikki hevði móttikið nakra veiting eftir lógini um arbeiðsfremjandi tiltøk.

Av tí, at Almannaverkið, tá endurbúgvingin endaði, fór at taka støðu til, um kvinnan kundi fara í arbeiðsroynd, ella um hon leyk treytirnar fyri fyritiðarpensjón, hevði umboðsmaðurin onga orsök til at gera meira við klaguna.

Fýra áminningar í fýra mánaðir

Eitt annað mál snúði seg um eina tannáringagentu, sum skrivaði til umboðsmannin um, at Barnaverndartænastan í kommununi ikki ønti henni aftur. Hon hevði spurt, um kommunan kundi gjalda fyri, at hon fór til sálarfrøðing. Tá gentan skrivaði til umboðsmannin, hevði hon sent kommununi 4 áminningar. Familjan hjá gentuni hevði undan hesum verið í støðugum sambandi við Barnaverndartænastuna.

Eftir at umboðsmaðurin vendi sær til kommununa við klaguni, játtaði Barnaverndartænastan beinanvegin sálarfrøðiliga hjálp til gentuna og beiggja hennara. Tá vóru fýra mánaðir gingnir, síðani gentan vendi sær til kommununa. Tað kom eisini í ljósmála, at tað um sama mundi hevði tikið kommununi 2 mánaðir at svara eini umsókn frá gentuni um at fáa matpakkar í skúlanum.

Umboðsmaðurin nýtti høvi at greiða Barnaverndartænastuni frá, at tað var sera umráðandi, at eitt barn, sum vendir sær til barnaverndartænastuna, tí tað tørvar hjálp, kann hava álit á, at barnaverndartænastan svarar skjótt og greitt. Umboðsmaðurin heitti eisini á Barnaverndartænastuna um at skipa eina nøktandi avloysaraskipan, soleiðis at mál ikki dattu niður ímillum, tá einstaki málsviðgerin var upptikin av øðrum átrokandi máli.

Tá gentan beinanvegin, eftir at umboðsmaðurin vendi sær til kommununa við klaguni, fekk svar uppá umbøn sína um hjálp, hevði umboðsmaðurin onga orsök til at gera meira við málið.

Hvør tekur sær av teimum yngru dementu

Avvarðandi hjá eina heilaskadda kvinnu um fimmti ára aldur vendi sær til umboðsmannin, tí eingin myndugleiki tyktist hava ábyrgd av at veita óhjálpu kvinnuni hjálp. At byrja við hevði kvinnan onga ávísa diagnosu, men seinni varð staðfest, at hon hevði „frontal demens“.

Kommunan metti í fyrsta umfari ekki, at kvinnuni tørvaði røkt, men stuðul, og at tað tí var ábyrgdin hjá Almannaverkinum at veita kvinnuni hjálþ. Almannaverkið og kommunan vóru í støðugum samskifti um málið, og eftir at kvinnan hevði verið innløgð á Psykiatriska deplinum stóð greitt, at annaðhvørt Almannaverkið ella kommunan mátti veita kvinnuni eitt búpláss.

Almannaverkið ætlaði at sýta umsóknini hjá kvinnuni um búpláss, tí Almannaverkið metti kommununa hava rætta tilboðið til kvinnuna. Kommunan hinvegin metti seg ekki hava hesa ábyrgd og vísti til, at talan var um kvinnu undir 67 ár. Hóast hetta veitti kommunan kvinnuni eitt bráðfeingis pláss á einum heimi í kommununi. Seinni fekk kvinnan varandi pláss á einum øðrum heimi í kommununi.

Eftir at systurin hevði vent sær til umboðsmannin um málið, varð sokallaða Markamótsskjalið undirskrivað, og seinni varð Markamótsnevndin, sum tekur støðu til, hvørjar meginreglur eru galdandi í ábyrgdarbýtinum millum eldrarøkt og forsorg, sett. Hóast kommunan hevði veitt kvinnuni varandi búpláss, tók kommunan stig til at leggja umrødda málið fyri nevndina. Nevndin tók tíðliga í ár avgerð um, at kommunur eiga at veita tilboð um búpláss á røktarheimi ella eldra-sambýli til borgarar undir 67 ár, ið eru raktir av Alzheimers demens.

Av tí, at gongd var í málinum alla tíðina, viðgjørði umboðsmaðurin sum so ekki málið, men gjørði av at fylgja við málinum og fekk regluliga kunning frá myndugleikunum um, hvønn veg málið bar. Um so var, at eingin loysn fekst á málinum hjá dementu kvinnuni, hevði umboðsmaðurin tikið málið upp til viðgerðar, men av tí, at ein loysn varð funnin, og kvinnan fekk eitt varandi búpláss, hevði umboðsmaðurin onga orsök at gera meira við málið.

Hagtøl

Í hagtølunum eru hesi trý umrøddu málini skrásett at vera avvíst av umboðsmanninum, tó at umboðsmaðurin onkursvegna hevur hjálpt klagarunum. Onnur dømi frá undanfarna ári eru, at umboðsmaðurin hevur sent rætta myndugleikanum málið at viðgera, at gongd er komin á viðgerðina av einum máli, tá umboðsmaðurin hevur sent eina klagu

um drúgva viðgerðartíð til ummælis hjá myndugleikanum, og at ein myndugleiki, eftir at vera kunnaður um eina klagu, hevur boðað frá, at hann frameftir fer at broyta mannagongdir. Í øðrum førum hevur umboðsmaðurin vegleitt klagarum um aðrar móguleikar at loysa mál.

Fyri eisini í hagtølunum at geva eina rættari mynd av virkseminum hjá umboðsmanninum, fer umboðsmaðurin frameftir at broyta hagtalskrásetingina, soleiðis at eisini viðgerðin í teimum málum, sum ikki fáa eina gjølliga umboðsmansviðgerð ella enda við einum áliti, sæst aftur.

Elinborg Apól, fulltrúi

VII. Virksemi hjá umboðs- manninum á barnaøkinum

„Løgtingsins umboðsmaður fekk 1. oktober 2014 uppgávuna at hava eitt serligt eftirlit við, at Barnarættindasáttmálin hjá ST verður hildin. Umboðsmaðurin virkar sum óheft eftirlit á barna- og ungdómsøkinum. Hann viðger klagur um viðurskifti hjá børnum, tekur sjálvur mál upp og fer á eftirlitsvitjanir á almennum og privatum stovnum, har børn og ung eru.“

Tann 1. oktober 2014 varð virksemið hjá Løgtingsins umboðsmanni víðkað til eisini at fevna um eitt serligt eftirlit á barna- og ungdómsøkinum. Hetta ber við sær, at umboðsmaðurin skal raðfesta barna- og ungdómsøkið.

Á barna- og ungdómsøkinum viðger umboðsmaðurin klagur um viðurskifti hjá børnum, tekur mál upp av egnum ávum viðvíkjandi børnum og fer á eftirlitsvitjanir á almennum og privatum stovnum v.m., har børn eru. Umboðsmaðurin skal eisini hava eitt serligt eftirlit

við, at Barnarættindasáttmálin hjá ST verður hildin, og gera Løgting og Landsstýri varug við, um lógir og fyrisitingarligar ásetingar ikki eru sambæriligar við Barnarættindasáttmálan.

Klagur

Flestu mál á barnaøkinum, sum umboðsmaðurin hevur viðgjørt síðani 1. oktober 2014, viðvíkja klagum frá foreldrum og øðrum avvarðandi um málsviðgerð og avgerðir hjá barnaverndartænastum.

Onkrar klagur hava verið um vantandi undirvísing í skúlunum. Eitt av hesum málum snúði seg um vantandi teknmálsundirvísing til børn, sum hava fingið coclear implant. Her heitti umboðsmaðurin á Mentamálaráðið um at tryggja, at rætturin hjá tunghoyrdum børnum at læra teknmál verður í samsvari við m.a. grein 7 og 24 í Sáttmála sameindu tjóða um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek, soleiðis at hesi børn kunnu mennast nøktandi persónligt, sosialt og kognitivt, og soleiðis at tey kunnu luttaka á jøvnum føti við hoyrandi í samfelagnum og fáa ávirkan á egið lív. (LUM 16/00029)

Eitt annað mál snúði seg um rættartrygdina hjá einum barni, sum eini hjún høvdu búgvandi hjá sær. Avleiðingin av hesum máli varð, at umboðsmaðurin heitti á landstýriskvinnuna í Almannamálum um at umhugsa at seta ásetingar um privata døgnrøkt í Barnaverndarlógina, vísandi til grein 20 í Barnarættindasáttmálanum. Ásetingarnar um privata døgnrøkt skulu tryggja, at onkur er, sum lógliga kann taka umsorganarligar avgerðir vegna børn, sum ikki búgva hjá foreldramyndugleikahavara, men heldur ikki eru umsorganaryvirtikin av myndugleikunum. Lógaruppskot viðvíkjandi ásetingum um privata døgnrøkt fór í mars 2017 í Løgtingið. (LUM 15/00067)

Nøkur børn hava vent sær til umboðsmannin, síðani umboðsmaðurin fekk serliga eftirlitið við barna- og ungdómsøkinum. Tey flestu hava verið ónøgd við málsviðgerð ella avgerðir hjá barnaverndartænastum. Í slíkum førum bjóðar umboðsmaðurin vanliga barninum til eitt prát og vendir sær síðani til barnaverndartænastuna við trupulleikanum hjá barninum og roynir at hjálpa barninum á henda hátt.

Mál av eignum ávum

Umboðsmaðurin hevur eisini tikið mál upp av eignum ávum. Í einum máli hevur umboðsmaðurin vent sær til Barnaverndarstovuna fyri at hoyra um mannagongdir í sambandi við avhoyring av børnum, sum hava verið fyri harðskapi ella kynsligum ágangi. Umboðsmaðurin var serliga áhugaður í, hvussu long tíð var fráliðin í teimum einstøku málunum, frá tí at fráboðan um harðskap ella kynsligan ágang kom, til barnið varð avhoyrt í Barnahúsinum. Orsøkin til hetta var, at vanligu kunnu børn, sum hava verið fyri harðskapi ella kynsligum ágangi, ikki fáa sálarfrøðiliga hjálp, fyrr enn tey eru avhoyrd, tí tað kann ávirka avhoyringarnar. Tað er tí ein trupulleiki, um tað gongur ov long tíð, frá tí at fráboðan kemur, til avhoyring verður. Í hesum førum hevði Barnaverndarstovan ikki nóg neyvar upplýsingar at geva umboðsmanninum, og umboðsmaðurin hevði ikki heimild at biðja um upplýsingarnar frá löggluni.

Í einum øðrum máli hevur umboðsmaðurin vent sær til Psykiatriska depilin og spurt nærri um umstøðurnar hjá børnum og ungum, sum verða innløgð á Psykiatriska depilin. Hetta mál er í gongd, og tí er eingin niðurstøða komin í málinum enn.

Eftirlitsvitjanir

Síðani umboðsmaðurin fekk eitt serligt eftirlit við barna- og ungdomsøkinum, hevur hann verið á eftirlitsvitjan á fimm stovnum fyri børn og ung við menningartarni ella fjølbreki. Orsøkin til, at umboðsmaðurin, sum tað fyrsta, valdi júst hetta økið, var, at børnini og tey ungu á hesum stovnum teljast millum tey veikastu í samfelagnum og hava lítlan og ongan móguleika at siga frá sjálvi, um rættindi teirra ikki verða vird.

Umboðsmaðurin kom við fleiri tilmælum um, hvussu viðurskiftini kunnu betrast fyri hesi børn og ungu. (LUM 14/00094, 15/00010, 15/00030, 15/00033, 15/00102)

Eftirlitskanningar

Umboðsmaðurin setti á heysti 2016 kanning í verk av, um barnaverndartænasturnar halda endurskoðanarfreistirnar, sum Høvuðs-

barnaverndarnevndin hefur sett í barnaverndarmálum. Orsökkin til hesa kanningina er, at tað er týðningarmikið fyrri rættartrygdina, bæði hjá foreldrum og børnum, í málum um umsorganaryvirtøku, at endurskoðanarfreistirnar verða hildnar. Kanningin er í gongd, og tí er eingin niðurstøða av kanningini enn.

Kunning um virkseml á barnaøkinum

Umboðsmaðurin ger serligt burturúr at kunna almenningin og serliga børn og ung um møguleikarnar at klaga til umboðsmannin, og hvat umboðsmaðurin kann gera fyrri at hjálpa. Á heimasíðuni hjá umboðsmanninum er leinki til www.bum.fo (barnanna umboðsmaður), har m.a. greitt verður frá um umboðsmannin, hvørjar klagur umboðsmaðurin kann viðgera, og hvussu farast skal fram, tá klagað verður til umboðsmannin.

Í november 2014 luttók umboðsmaðurin við upplýsandi tilfari um virkseml hjá umboðsmanninum á barnaøkinum á tiltaki fyrri børn í Perluni í Havn. Hetta var tiltak, sum Barnabati skipaði fyrri í sambandi við, at Barnarættindasáttmálin fylti 25 ár.

Í september 2015 luttók umboðsmaðurin á fólkafundi í Ítróttarhøllini á Hálsi við m.ø. faldarum og leikum, har kunnað varð um virkseml hjá umboðsmanninum á barnaøkinum.

Eisini hefur umboðsmaðurin havt lýsingar í skúlablaðnum Strok og á Facebook. Harumframt hefur umboðsmaðurin sent faldarar um virkseml sítt á barnaøkinum til støð, har børn kunnu væntast at síggja teir.

Kunning til almennar myndugleikar

Í august 2016 sendi umboðsmaðurin kunningarskriv til almennar myndugleikar í Føroyum, sum varða av børnum, um rættindini hjá børnum at verða hoyrd sambært Barnarættindasáttmálanum. Í kunningarskrivinum greiddi umboðsmaðurin frá um rættindi hjá barninum, sambært grein 12 í Barnarættindasáttmálanum, til frítt at greiða frá síni hugsan í øllum viðurskiftum, sum hava eina ella aðra ávirkan á barnið. Hetta er galdandi bæði í málum, sum barnið sjálv

hefur tikið stig til, og í málum, sum onnur hava tikið stig til. Einku aldursmark er fyri, nær eitt barn hevur rætt at siga sína hugsan. Tað eru myndugleikarnir, sum mugu meta um førleikan hjá barninum at gera sær síni egnu meiningar og við grundgevingum meta, hvussu stórir dentur skal leggjast á meiningina og ynskini hjá barninum. Í kunningarskrivinum greiddi umboðsmaðurin eisini frá, at barnið kann lata seg umboða av øðrum í sambandi við hoyring, og hvørji hesi umboð kunnu vera. (LUM 16/00083)

Undirvísingartilfar

Umboðsmaðurin hevur í 2016 gjørt kunningartilfar til børn í 11-12 ára aldri um rættindi hjá børnum sambært Barnarættindasáttmálanum. Í tilfarinum verður m.a. greitt frá søguni handan Barnarættindasáttmálan og nøkrum av rættindunum, sum børn hava eftir Barnarættindasáttmálanum. At rættindunum eru tengdar smásøgur, sum lýsa ymiskar støður hjá børnum. Eisini verður greitt frá um virksemi hjá umboðsmanninum á barnaøkinum, og hvar børn kunnu venda sær, um tey hava tørv á hjálp. Nám hevur hjálpt við uppseting og grafiska arbeiðinum, og tilfarið liggur nú á heimasíðuni www.snar.fo undir teiginum „tema“. Hugsanin er, at tilfarið m.a. kann nýtast til undirvísing og í sambandi við evnisvikur um barnarættindi.

Samstarv við onnur á barnaøkinum

Tað er týðningarmikið fyri umboðsmannin at hava gott samband og samstarv við felagsskapir og onnur, sum fáast við børn, fyri at fáa innlit í, hvat hendir millum børn og ung, og hvørjir trupulleikar eru á økinum.

Umboðsmaðurin luttekur t.d. á árliga kveikingardegnum hjá SSP (Samstarv millum skúla, sosialar myndugleikar og politi), og á NFBO ráðstevnum (Nordisk forening mot barnemishandling og omsorgssvikt). Umboðsmaðurin hevur gott samband við Barnabata og hevur havt framløgu á NFBO ráðstevnu, sum Barnabati skipaði fyri í Norðurlandahúsinum í oktober 2015. Umboðsmaðurin hevur eisini verið á vitjan hjá norska Barneombudet, sum kunnaði umboðsmannin um arbeiði hjá stovninum.

Í mai 2016 var umboðsmaðurin á fyrsta sinni boðin við á árliga norðurlenska barnaumboðsfundin, har barnaumboð úr øllum Norðurlondum luttaka. Á hesum fundum verða orð skift um royndir og avbjóðingar hjá teimum ymisku barnaumboðunum. Samstarvið er av stórum týdningi fyri umboðsmanninum, sum á henda hátt fær kunning um trupulleikar á barnaøkinum í grannalondum okkara og íblástur til sítt egna arbeiði á økinum. Næsti norðurlendski barnaumboðsfundururin verður í Føroyum í mai 2017, har umboðsmaðurin er vertur.

VIII. Um embætið

Sambært § 1 í lögtingslóg nr. 60 frá 10. maí 2000 um Lögtingsins umboðsmann velur Lögtingið fyrri eitt 5-ára skeið ein uttantsingmann at hava innlit við fyrising heimastýrisins. Tann 2. desember 2015 legði lögtingsformaðurin uppskot fyrri Lögtingið at velja meg aftur sum umboðsmann fyrri eitt 5 ára skeið frá 2016 til 2021. Eg tók við embætinum á fyrsta sinni tann 1. januar 2006. Umframta meg sjálva hevur embætið verið mannað við lögfrøðiligu medarbeiðarunum mínum, Jóhannu Arge, Elinborg Apól, Gurið Joensen og Jette Eirikstoft, skrivstovuleiðara.

Við lögtingslóg kunnu verða gjørdar almennar reglur fyrri virksema umboðsmansins, sum annars í sínum starvi er óheftur av Lögtinginum (§ 3).

Virksema umboðsmansins fevnir um alla fyrising heimastýrisins, t.e. bæði landsins og ta kommunalu (§ 4, stk. 1). Eisini feløg, stovnar, felagsskapir v.m., ið verða roknað við til almennu fyrisingina sambært fyrisingarlógini, eru fevndir av virksema umboðsmansins (§ 4, stk. 2). Harumframta eru interkommunalir felagsskapir undirlagdir virksema umboðsmansins (§ 4, stk. 4). Harafturímóti fevnir virksema hansara ikki um ríkismyndugleikar, Lögtingið og stovnar undir Lögtinginum (§ 4, stk. 5).

Umboðsmaðurin hevur eftirlit við, at tær umsitingareindir, sum eru fevndar av virksema hansara, ikki gera mistøk ella vanrøkja skyldur sínar, og at almenna umsitingin ikki fremur órátt móti borgaranum (§ 5). Ein og hvør kann senda umboðsmanninum klagu um tær í § 4 nevndu umsitingareindir, sum eru fevndar av virksema hansara (§ 6, stk. 1). Klagarin skal navngeva seg í klaguni, og skal hon vera umboðsmanninum í hendi í seinasta lagi eitt ár eftir, at tey viðurskifti, ið klagað verður um, áttu sær stað (§ 6, stk. 2). Er talan um avgerðir, sum kunnu leggjast fyrri hægri umsitingarmyndugleika, skal hesin móguleiki vera royndur fyrst, áðrenn klagað verður til umboðsmannin

(§ 6, stk. 3). Eru hesar treytir loknar, tekur umboðsmaðurin støðu til, um grundarlag er fyri víðari kanningum í tí máli, ið klagað verður um (§ 6, stk. 4). Umboðsmaðurin kann eisini sjálvur av sínum eitingum taka eitt mál til viðgerðar og fremja neyðugar kanningar í hesum sambandi (§ 6, stk. 5). Tær í § 4 nevndu umsitingar hava skyldu at geva umboðsmanninum tær upplýsingar og at leggja fram øll tey skjøl, sum hesin embætisins vegna krevur at fáa fyrilagt. Umboðsmaðurin hevur rætt til at vitja øll tey stød, ið kannað verða, og hann hevur fría atgongd til at gera kanningar í øllum neyðugum hølum. Hann kann eisini stevna fólk í rættin at vitna um viðurskifti, ið eru avgerandi í kanningararbeiðinum (§ 8).

Tá umboðsmaðurin er liðugur við sínar kanningar, ger hann sína niðurstøðu, og metir hann, at álvarsligt mistak ella vansketni er framt, skal hann boða formansskapi Løgtingsins, lögmanni og viðkomandi landsstýrismanni og/ella kommunustýri frá hesum. Hann hevur rætt til alment at finnast at, koma við tilmælum og á annan hátt gera vart við meting sína av einum máli, hann hevur kannað. Hann kann eisini mæla viðkomandi myndugleikum til, at friur rættargangur verður givin (§ 10). Rakar umboðsmaðurin við lýti í galdandi lógum, fyriskipanum ella umsitingarligum avgerðum, skal hann boða Løgtingi og viðkomandi landsstýrismanni frá hesum, og er talan um kommunal ella interkommunal viðurskifti, skal hann eisini boða viðkomandi kommunustýri frá (§ 12).

Tann 18. desember 2013 samtykti Løgtingið eina lógarbroyting, sum víðkaði heimildirnar hjá umboðsmanninum til at fevna um eitt serligt eftirlit við privatum stovnum v.m., sum hava til uppgávu at taka sær av børnum og ungum (§ 4, stk.1).

Lógarbroytingin hevði eisini við sær, at Løgtingsins umboðsmaður fekk til uppgávu at tryggja og hava eftirlit við implementeringini av ST-Barnasáttmálanum, herundir rættindum hjá børnum, sum eru ásett í føroyskari lóggávu til tess at lúka skyldurnar hjá Føroyum sambært sáttmálanum (§ 6, stk. 6).

Lógin og ein vegleiðing um, hvussu ein kann klaga til Løgtingsins umboðsmann eru at finna í ársfrágreiðingini.

Adressan hjá umboðsmanninum er:

Løgtingsins umboðsmaður
undir Bryggjubakka 11
Postsmoga 2008, FO-110 Tórshavn
teldupostadressa: lum@lum.fo
Heimasíða: www.lum.fo

IX. Skjøl

Skjal 1

Løgtingslóg nr. 60 frá 10. mai 2000 um Løgtingsins umboðsmann

1. Partur

Umboðsmaðurin og Løgtingið

§ 1. Løgtingið velur ein uttantsmann fyri eitt 5 ára skeið at hava innlit við fyrisiting heimastýrisins.

2. *stk.* Doyr umboðsmaðurin í embætistíð síni ella er hann av øðrum orsøkum ikki førur fyri at røkja starv sítt, ger formansskapur Løgtingsins av, hvør skal røkja starvið, til Løgtingið velur ein nýggjan umboðsmann. Tað sama er galdandi, um umboðsmaðurin biður um at verða loystur úr starvi, ella um Løgtingið loysir hann úr starvi smb. stk. 3.

3. *stk.* Hevur Løgtingið ikki longur álit á umboðsmanninum, kunnu tveir triðingar av lögtingsmonnunum loysa hendan úr starvi.

§ 2. Umboðsmaðurin, ið ikki kann sita á Løgtingi ella í kommunustýri, skal so vítt gjørligt hava lögfrøðiliga útbúgving.

§ 3. Við lögtingslóg kunnu verða gjørdar almennar reglur fyri virksemi umboðsmansins. Annars er umboðs-

maðurin í starvi sínum óheftur av Løgtinginum.

2. Partur

Heimildir

§ 4. Virksemið umboðsmansins fevnir um alla fyrisiting heimastýrisins (t.e. lands- og kommunalu), og viðurskifti hjá børnum á privatum stovnum v.m., hvørs uppgávor beinleiðis viðvíkja børnum.

2. *stk.* Lógin er eisini galdandi fyri feløg, stovnar, felagsskapir v.m., ið verða roknað við til almennu fyrisitingina sambært fyrisitingarlógini, lógini um alment innlit ella lógini um viðgerð av persónsupplýsingum.

3. *stk.* Í meting sínari av kommunalari umsiting skal umboðsmaðurin vísa atlit til tær serligu umstøður, kommunufyrisiting virkar undir.

4. *stk.* Interkommunalir felagsskapir eru undirlagdir virksemi umboðsmansins.

5. *stk.* Virksemi umboðsmansins fevnir ikki um ríkismyndugleikar, Løgtingið og stovnar undir Løgtinginum.

§ 5. Umboðsmaðurin hevur eftirlit við, at tær í § 4 nevndu umsitingareindir ikki gera mistøk ella vanrøkja skyldur sínar,

og at almenna umsitingin ikki fremur órátt móti einstaka borgaranum.

3. Partur

Kærumál og egin mál

§ 6. Ein og hvør kann senda umboðsmanninum klagu um tær í § 4 nevndu umsitingareindir.

2. *stk.* Tann, ið klagar, skal navngeva seg í klaguni. Klagan skal vera umboðsmanninum í hendi í seinasta lagi eitt ár eftir, at tey viðurskifti, ið klagað verður um, áttu sær stað.

3. *stk.* Kлага um avgerðir, ið møguligur hægri umsitingarmyndugleiki kann broyta, kann ikki sendast umboðsmanninum, fyrr enn viðkomandi hægri myndugleiki hevur tikið avgerð í málinum. Freistin, ið er nevnd í 2. *stk.*, skal í slíkum førum roknast frá tí degi, hægri myndugleikin tekur avgerð sína.

4. *stk.* Umboðsmaðurin tekur støðu til, um grundarlag er fyri víðari kanningum í máli, ið klagað verður um.

5. *stk.* Umboðsmaðurin kann sjálvur taka eitt mál til viðgerðar og fremja neyðugar kanningar í hesum sambandi.

6. *stk.* Umboðsmaðurin kann kanna viðgerðina hjá myndugleikunum av útvaldum málum.

7. *stk.* Umboðsmaðurin kann kanna allar stovnar, myndugleikar og tænastustøð, sum eru fevnd av virkisøkinum hjá umboðsmanninum.

4. Partur

Kanningar

§ 7. Ger umboðsmaðurin av at taka eina klagu til viðgerðar, skal hann beinvegin kunna viðkomandi umsiting um innihaldið í klaguni, um ikki vandi er fyri, at hetta kann darva kanningini. Harumframt skal umsitingin biðjast um ummæli í málinum, áðrenn umboðsmaðurin tekur avgerð um at gera vart við meting sína av málinum smb. § 10, *stk.* 2. Umboðsmaðurin kann áseta tíðarfreist til ummæli.

§ 8. Tær í § 4 nevndu umsitingar hava skyldu at geva umboðsmanninum tær upplýsingar og at leggja fram øll tey skjøl, sum hesin embætis vegna krevur at fáa fyrilagt.

2. *stk.* Umboðsmaðurin kann stevna fólki í rættin at vitna um viðurskifti, ið eru avgerandi í kanningararbeiðinum. Í slíkum førum eru reglurnar í rættargangslógini galdandi. Rættarfundirnar eru ikki almennir. Tann, ið klagan viðvíkur, hevur saman við hjáseta rætt at vera hjástaddur, meðan slík vitnisførsla fer fram.

3. *stk.* Umboðsmaðurin hevur rætt til at vitja støð, ið kannað verða, og hann hevur fría atgongd til at gera kanningar í øllum neyðugum hølum.

4. *stk.* Metir umboðsmaðurin tað vera neyðugt, kann hann uttan rættarúrskurð kanna privatar stovnar v.m., hvørs uppgávir beinleiðis viðvíkja børnum, sbt. § 4, *stk.* 1.

§ 9. Umboðsmaðurin hefur tagnarskyldu um tey viðurskifti, hann í virksemlu sínum fær kunnleika til. Tagnarskyldan stendur við, eftir at umboðsmaðurin fer úr starvi, og fevnir eisini um starvsfólk á umboðsmansstovninum.

5. Partur Niðurstøður

§ 10. Kemur umboðsmaðurin til ta niðurstøðu, at álvarsligt mistak ella vansketni er framt av einum av teimum í § 4 nevndu umsitingum, skal umboðsmaðurin boða formansskapi Løgtingsins, lögmanni og viðkomandi landsstýrismanni og /ella kommunustýri frá hesum og koma við tilmæli til teirra.

2. *stk.* Umboðsmaðurin hefur rætt til alment at finnast at, koma við tilmælum, og á annan hátt gera vart við meting sína av máli, hann hefur kannað.

3. *stk.* Umboðsmaðurin kann mæla viðkomandi myndugleikum til, at fríur rættargangur verður givin, samb. rættargangslógini §§ 330 –336c, í málum, sum hava verið viðgjørd eftir hesi lóg.

§ 11. Umboðsmaðurin letur Løgtinginum ársfrágreiðing um arbeiðið sítt. Frágreiðingin verður almannakunngjørd áðrenn 1. juli.

2. *stk.* Boðar umboðsmaðurin Løgtinginum, landstýrismanni ella kommunustýri frá einum máli, ella tekur hann

eitt mál við í ársfrágreiðing sína, skal hann upplýsa um, hvat viðkomandi hefur ført fram til verju sína.

§ 12. Rakar umboðsmaðurin við lýti í galdandi lógum, fyriskipanum ella umsitingarligum avgerðum, skal umboðsmaðurin boða Løgtingi og viðkomandi landsstýrismanni frá hesum. Er talan um viðurskifti, ið viðvíkja kommunalari ella interkommunalari umsiting, skal umboðsmaðurin eisini boða viðkomandi kommunustýri frá.

2. *stk.* Umboðsmaðurin hefur eftirlit við, um galdandi lógir og fyrisingarligar ásetingar eru sambæriligar við altjóða skyldur at tryggja barnarættindi, herundir sáttmála Sameindu Tjóða um rættindi hjá børnum. Rakar umboðsmaðurin við lýti í hesum sambandi, skal umboðsmaðurin boða Løgtingi og viðkomandi landsstýrismanni frá hesum. Er talan um lýti í ásetingum, ásettar av eini kommunu, skal umboðsmaðurin boða viðkomandi kommunustýri frá.

§ 13. Um umboðsmaðurin krevur tað, kunnu dómstólarnir vísa frá sær privatmál móti umboðsmanninum vegna avgerðir, sum hann tekur við grundarlagið í hesi lóg.

6. Partur

Løn- og eftirlønarviðurskifti

§ 14. Lønarviðurskifti umboðsmansins, herundir eisini spurningin um

eftirløn og bíðipening, verða ásett við lögtingslóg.

2. *stk.* Umboðsmaðurin kann ikki, uttan við loyvi Løgtingsins, vera í starvi hjá almennum ella privatum fyrítøkum, virkjum ella stovnum.

3. *stk.* Møguligur spurningur um ógegni umboðsmansins í ávísari sök verður lagdur fyri formansskap Løgtingsins, sum, um mett verður, at talan er um ógegnið, útnevnir annan at viðgera hetta ávísa mál.

§ 15. Umboðsmaðurin kann krevja at verða loystur úr starvi við seks mánaða freist at galda frá seinasta degi í einum mánaði.

7. Partur

Fyrisiting

§ 16. Umboðsmaðurin setir og loysir úr starvi starvsfólk síni.

§ 17. Tær útreiðslur, ið standast av umboðsmansstovninum, verða játtaðar á Løgtingsins fíggjarlóg.

2. *stk.* Umboðsmaðurin ger roknskap fyri virksemlu stovnsins, hesin skal vera grannskoðaður av grannskoðara Løgtingsins.

8. Partur

Ígildisreglur

§ 18. Henda lóg kemur í gildi 1. januar ár 2001.

2. *stk.* Klagur um viðurskipti í tíðarskeiðinum 1. januar 2000 og til henda lóg kemur í gildi, kunnu kortini leggjast fyri umboðsmannin til viðgerðar.

Skjal 2

Vegleiðingin um Løgtingsins umboðsmann

Hvønn og hvat kunnu tygum klaga um

Umboðsmaðurin hevur eftirlit við allari fyrisitingini undir heimastýrinum, tvs. bæði lands-, kommunalu og interkommunalu myndugleikunum.

Umboðsmaðurin kann viðgera klagur um avgerðir hjá myndugleikunum, eins og viðferð teirra av borgarum og málum.

Tygum kunnu t.d. klaga um eina noktan av einari umsókn, um tann valda viðgerðarháttin, um ta tíðina, sum hetta hevur tikið og / ella framferðarháttin hjá embætisfólkunum.

Umboðsmaðurin hevur eftirlit við, at myndugleikarnir ikki gera mistøk ella vanrøkja skyldur sínar, og at almenna umsitingin ikki fremur órætt móti einstaka borgaranum.

Dómstólarnir, Løgtingið, feløg og privatir persónar eru ikki almennir fyrisitingarmyndugleikar. Tí kann umboðsmaðurin ikki viðgera klagur um hesi. Donsku myndugleikarnir,

sum t.d. løgreglan, hoyra ikki undir heimastýrið. Tí kann umboðsmaðurin heldur ikki viðgera klagur um hesar. Um tygum eru í iva um, hvørt tygum kunnu klaga til umboðsmannin um ein ávísan myndugleika, kunnu tygum altíð spyrja okkum.

Hvussu kunnu tygum klaga

Um tygum ynskja at klaga, skulu tygum skriva til umboðsmannin og greiða frá, **hvønn** og **hvat** tygum ynskja at klaga um. Um tygum hava latið onkran annan klaga tygara vegna, skulu tygum leggja eina undirskrivaða fulltrú við klaguni. Tað lættir um málsviðgerðina, um tygum senda møgulig viðkomandi skjøl (brøv frá tygum, svar frá myndugleikunum o.s.fr.) saman við klaguni. Á hendan hátt fáa tygum eisini ofta skjótari svar, tí umboðsmaðurin vanligi hevur tørv á at síggja hesi skjøl.

Hvat kann umboðsmaðurin gera

Um umboðsmaðurin eftir at hava kannað málið kemur til ta niðurstøðu, at hann gevur viðkomandi viðhald, kann hann finnast at tí myndugleikanum, sum klagan snýr seg um. Umboðsmaðurin kann eisini heita á myndugleikan um at umhugsa málið av nýggjum og taka eina aðra avgerð.

Leggið til merkis, at umboðsmaðurin ikki sjálvur kann broyta eina avgerð. Uppgávan hjá umboðsmanninum er sostatt at greiða myndugleikanum frá, at hesin eftir hansara fatan hevur gjørt eitt mistak.

Í hesum sambandi skulu tygum hava í huga, at umboðsmaðurin hevur avmarkaðar móguleikar fyri at taka støðu til avgerðir, ið eru grundaðar á reinar metingar ella avgerðir, har tað krevst ein serligur førleiki (t.d. læknaligur).

Hvat hendir, tá umboðsmaðurin fær eina klagu

Umboðsmaðurin hevur 3 móguleikar at svara eini klagu:

1. Klagan verður kannað nærri.
2. Klagan verður avvíst, tí at umboðsmaðurin ikki kann viðgera hana.
3. Umboðsmaðurin velur ikki at kanna málið.

1. Klagan verður kannað nærri.

Heldur umboðsmaðurin, at ein kлага skal kannast nærri, sendir hann hana til viðkomandi myndugleika og biður um eina viðmerking. Samstundis biður hann eisini um at læna mógulig skjøl í málinum. Viðmerkingin frá myndugleikanum verður vanligar send viðkomandi, sum fær móguleika at gera sínar viðmerkingar.

Hann, ið hevur klagað, verður vanligar kunnaður um gongdina í málinum.

Tá myndugleikin og viðkomandi hava gjørt sínar viðmerkingar til málið, er hetta vanligar klárt til endaligu niðurstøðu umboðsmansins. Alt eftir, hvussu nógv mál eru til viðgerðar hjá umboðsmanninum samstundis, og hvussu skjótt myndugleikarnir svara umboðsmanninum, mugu tygum rokna við, at tað kann ganga umleið eitt hálv ár, áðrenn málið er liðugt viðgjørt.

2. Klagan verður avvíst.

Løgtingið hevur í umboðsmanslógini (lóg nr. 60 frá 10. mai 2000) sett mark fyri, nær umboðsmaðurin kann viðgera eina klagu:

„Klaga um avgerðir, ið móguligar hægri umsitingarmyndugleiki kann broyta, kann ikki sendast umboðsmanninum, fyrr enn viðkomandi hægri myndugleiki hevur tikið avgerð í málinum...“ (§ 6, stk. 3)

Um tað er móguligt at kæra eina avgerð til ein annan fyrisitingarmyndugleika, skal hetta sostatt verða roynt, áðrenn umboðsmaðurin kann viðgera málið. Avgerðir, sum verða fráboðaðar skrivliga, skulu geva eina vegleiðing um móguligar kærnumóguleikar, áðrenn farast kann til umboðsmannin. Eru tygum í iva, kunnu tygum venda tygum til myndugleikan, sum hevur tikið avgerðina, ella móguliga til skrivstovuna hjá umboðsmanninum.

„...Klagan skal vera umboðsmanninum í hendi í seinasta lagi eitt ár eftir, at tey viðurskifti, ið klagað verður um, áttu sær stað.“ (§ 6, stk. 2)

Orðingin „viðurskifti“ fevnir um alt, sum klagast kann um til umboðsmannin, t.d. viðgerðina av einum máli, málsviðgerðartíðina, avgerðina í málinum, atburðin o.s.fr. Kлага tygum um eina avgerð, skal hendan sostatt verða tikin innanfyri tað seinasta árið.

Inniheldur klagan til umboðsmannin viðurskifti, sum myndugleikin ikki áður hevur tikið støðu til, sendir umboðsmaðurin næstan altíð klaguna víðari til myndugleikan og biður hendan taka støðu til hesi viðurskiftini. Samstundis verður viðkomandi kunn- aður um hetta, og biðin um at bíða við at kлага til umboðsmannin, til myndugleikin hevur tikið støðu í málinum. Kemur eingin nýggj kлага, ger umboðsmaðurin ikki meira við málið.

3. Umboðsmaðurin velur ikki at kanna málið.

Í umboðsmanslógini stendur:
„Umboðsmaðurin tekur støðu til, um grundarlag er fyri víðari kanninum í máli, ið klagað verður um.“ (§ 6, stk. 4)

Umboðsmaðurin hevur sostatt ikki skyldu til at taka allar klagur upp til viðgerðar. Hann kann nokta at viðgera

klaguna sum heild ella bert at viðgera ávís viðurskifti í hesari.

Umboðsmaðurin kannar altíð eina klagu gjølla, áðrenn hann tekur avgerð um at avvís hana. Í tilfikum metingum verður vanligu hugt at, um tað eru útlit fyri, at umboðsmaðurin kann hjálpa viðkomandi.

Ofta skrivar ella ringir umboðsmaðurin til viðkomandi ella til myndugleikan, fyri at hava eitt trygt grundarlag fyri avgerð síni. T.d. kann hann biðja um skjølina í málinum.

Ein avvísing av at viðgera eina klagu kann sostatt vera úrslitið av einari víðfevndari málsviðgerð hjá umboðsmanninum.

Umboðsmaðurin kann sjálvur taka eitt mál til viðgerðar

Umboðsmaðurin kann eisini kanna eitt mál, uttan at tað finst nøkur kлага hesum viðvíkjandi. Umrøða í fjølmiðlunum kann t.d. hava við sær, at umboðsmaðurin gerst varur við eitt mál, sum hann ynskir at kanna nærri. Onkuntíð kunnu klagur vera orsök til, at umboðsmaðurin fer at kanna viðurskifti, sum tað ikki er klagað um.

Umboðsmaðurin kann sambært §§ 6, stk. 5 og 8, stk. 3 kanna stovnar og tænaustøð v.m., ið hoyra til virkisøki hansara.

Um umboðsmannin og embætið

Løgtingið velur fimta hvørt ár ein Løgtingsins umboðsmann. Hevur Løgtingið ikki longur álit á umboðsmanninum kunnu 2/3 av limunum loysa hann úr starvi.

Umboðsmaðurin setir og loysir úr starvi starvsfólk síni.

Tygum kunnu ringja á tlf. 35 85 00, skriva teldupost til lum@lum.fo ella venda tygum til skrivstovuna undir Bryggjubakka 11, Tórshavn, um tygum hava spurningar.

